

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr. 30-2109

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Aušrelė“
direktoriaus
2017 m. rugsėjo 1 d.
įsakymu Nr. V-48

VILNIAUS LOPŠELIS-DARŽELIS „AUŠRELĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„AUŠRELĖS SPINDULĖLIS“

Vilnius

2017

"... vaikystės laikotarpis siejamas ne tik su žmogaus raidos cikliškumu, bet ir su natūralia vaiko kaip žmogaus socialine kognityvine evoliucija konkrečioje istorinėje kultūrinėje tikrovėje, nes vaikas anksti tampa socialinio kultūrinio gyvenimo dalyviu "čia ir dabar" ".

C.Rogers

Programą atnaujino:

Direktorės pavaduotoja ugdymui Daiva Gaižutienė

Auklėtoja metodininkė Danguolė Dubinienė

Vyresnioji auklėtoja Ona Pranckūnienė

Vyresnioji auklėtoja Vigilija Sapranavičienė

Vyresnioji auklėtoja Regina Montvydienė

Auklėtoja Jolita Stankevičiūtė

Pasiūlymus teikė:

Direktorė Raimonda Šilalienė

Vyresnioji auklėtoja atsakinga už kūno kultūros ugdymą Rasa Talijūnienė

Meninio ugdymo pedagogė Gražina Jonušienė

Logopedė Irena Rudytė

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
1.1. Švietimo tiekėjo duomenys	3
1.2. Įstaigos savitumas	4
1.3. Vaikai ir jų poreikiai	5
1.4. Pedagogai	6
1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai	8
1.6. Požiūris į vaiką ir jo ugdymąsi	9
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGINIAI PRINCIPAI	13
2.1. Humaniškumo ir demokratiškumo principas	13
2.2. Integralumo principas	13
2.3. Individualizavimo principas	13
2.4. Tautiškumo principas	14
2.5. Ekologinio supratingumo principas	14
2.6. Sąveikos principas	14
2.7. Atsinaujinimo principas	14
3. PROGRAMOS UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	15
3.1. Ugdymo tikslas	15
3.2. Ugdymo uždaviniai	15
4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS	16
4.1. Ugdymo turinio įgyvendinimas	17
4.2. Ugdymo metodai	19
4.3. Edukacinė aplinka	20
4.4. Ugdymo priemonės	22
4.5. Ugdymo programos turinys	23
4.5.1. Sveikatos saugojimo kompetencija	23
4.5.2. Socialinė kompetencija	36
4.5.3. Komunikavimo kompetencija	45
4.5.4. Pažinimo kompetencija	53
4.5.5. Meninė kompetencija	70
5. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	82
NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI	84

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Švietimo teikėjo duomenys.

Ikimokyklinio ugdymo programos teikėjas: Vilniaus miesto lopšelis-darželis „Aušrelė“.

Vilniaus miesto lopšelis-darželis „Aušrelė“ – Lietuvos Respublikos švietimo sistemos sudedamoji dalis bei Vilniaus miesto savivaldybės neformaliojo švietimo teikėjų tinklo dalis.

Teisinė forma ir priklausomybė: lopšelis-darželis „Aušrelė“ yra viešasis juridinis asmuo, veikiantis kaip savivaldybės biudžetinė įstaiga, turinti juridinio asmens teises, išlaidų sąmatą, herbinių antspaudą ir sąskaitą banke, įstatymų nustatyta tvarka galintis įgyti paramos gavėjo statusą ir gauti paramą.

Lopšelis-darželis „Aušrelė“ priskiriamas ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui.

Lopšelio-darželio steigėjas: Vilniaus miesto savivaldybės taryba, identifikavimo kodas 190020391.

Adresas, pašto indeksas: Gerosios Vilties 28, LT-03144 Vilnius.

Telefonas: (85) 213 8721.

El. pašto adresas: rastine@ausrele.vilnius.lm.lt

1.2. Įstaigos savitumas.

Lopšelis-darželis „Aušrelė“ – edukacinė-sociokultūrinė ugdymo įstaiga, kuri kartu su šeima puoselėja visas vaiko galias, lemiančias jo asmenybės vystymąsi ir integraciją į visuomenę (socializaciją), siekia sudaryti palankias sąlygas perimti tautos dvasinės kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius, komunikacinius ir kt.) . Siekiama, kad įstaigoje vyrautų optimistinė, džiugi, draugiška atmosfera, tolerancija, siekis padėti vieni kitiems, geri ryšiai su tėvais, kad būtų sudaryta palanki socialinė aplinka. Tokia terpė ypač tinkama vaiko saviraiškos, kūrybiškumo, gebėjimų ir talentų sklaidai bei nuolatiniam jo asmenybės tapsmui ugdymo procese. Ugdymas grindžiamas partneryste, demokratiniu stiliumi ir žmogiškųjų santykių normomis. Vaikai ugdomi ir ugdomi laisvo pasirinkimo sąlygomis. Įstaigos bendruomenėje formuojamas teigiamas požiūris į vaiko fizinę, protinę, meninę, pažintinę veiklą, savarankiškumą, saviraišką, deramą vaiko socializaciją ir tinkamą pasirengimą perėjimui į aukštesnę ugdymo(si) pakopą.

Lopšelis-darželis „Aušrelė“ įsikūręs Vilniaus Naujamiesčio microregion Vilkpėdės seniūnijoje (Savanorių pr.). Šio mikrorajono savitumas – puiki strateginė vieta bei patogus susiekimas. Netoli įstaigos yra Gerosios Vilties progimnazija, Vilkpėdės socialinių paslaugų centras, Dievo Apvaizdos bažnyčia, dvi viešosios bibliotekos: Gerosios Vilties bei aklių ir silpnaregių, taip pat knygynas, prekybos centras, Vingio parkas, universiteto botanikos sodo Vingio skyrius, Neries upė, centro poliklinika, vaistinės, veterinarijos gydykla. Vingio parkas skatina domėjimąsi gamta, ekologija. Lankymasis šiame rajone esančiose viešosiose įstaigose padeda ugdytis socializacijai. Įstaiga yra atvira visuomenei, bendradarbiauja su kitomis ikimokyklinio ugdymo įstaigomis, Vilniaus Gerosios Vilties progimnazija, bibliotekomis, Lietuvos ansamblio vaikų studija „Žolynėlis“, Vilkpėdės seniūnija, Seimo nariais, Ugdymo plėtotės centru, VšĮ Trakų švietimo centru, Vilniaus Saugaus eisimo mokykla, LEU. Abipusė sąveika naudinga vaikų ugdymo(si) plėtotei. Vaikai ir pedagogai aktyviai dalyvauja miesto renginiuose ir projektuose: mokytojų namų organizuojamuose renginiuose, teatro festivalyje „Rasos lašelis“, jaunųjų menininkų festivalyje „Jaunųjų talentų beiėškant“, tarptautiniame švietimo įstaigų bendruomenių ekologinio – socialinio švietimo projekte „Saulėto oranžinio traukinio kelionė“, akcijoje „Darom“, tarptautiniame vaikų meno projekte „Dovana mamai“, Vilniaus m. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro konkurse „Vitaminizuotas“, pilietinėje akcijoje „Atmintis gyva, nes liudija“, Respublikinės ikimokyklinio ugdymo įstaigų kūno kultūros pedagogų asociacijos (RIUKKPA) ir Lietuvos Tautinio olimpinio komiteto (LTOK) projekte „Lietuvos Mažųjų žaidynės“, kitų ikimokyklinio ugdymo įstaigų organizuojamuose projektuose ir renginiuose. Mūsų darželis kasmet Vilniaus miesto ikimokyklinėms įstaigoms organizuoja klasikinės muzikos projektą „Kelionė į muzikos šalį“. Jau 9 metai organizuojamas tautiškumo – pilietiškumo projektas, skirtas Vasario 16-ajai paminėti „Mes – Lietuvos vaikai“, kurio turinys apima lietuvių liaudies meno (muzikos, tautosakos, choreografijos, tautodailės), dorovinių normų, gamtojautos, tradicijų ir buitės sritis. Tradicijos ir papročiai yra nuolatinis tautos kūrybinis vyksmas, kuriame dalyvauja kiekvienas, nuo mažiausio iki seniausio.

Įstaigos priešmokyklinių grupių vaikai dalyvauja tarptautinėje programoje „Žipio draugai“ ir projekte „Savaitė be patyčių“.

1.3. Vaikai ir jų poreikiai.

Lopšelis-darželis „Aušrelė“ – bendro tipo ugdymo įstaiga, kurioje: dvi lopšelio (ankstyvojo amžiaus 1,5 – 3 metų), septynios darželio (ikimokyklinio amžiaus 3 – 6 metų), dvi priešmokyklinio (6 – 7 metų) ugdymo grupės, yra pailginto buvimo grupė. Įstaigoje matomas kiekvienas vaikas, stengiamasi išsiaiškinti jo poreikius, gebėjimus ir galimybes, sudaromos lygios sąlygos ugdytis.

1 pav. Pagrindinių vaikų poreikių schema.

Lopšelyje-darželyje į grupes integruojami vaikai, turintys specialiausių poreikių. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turintiems vaikams teikiama korekcinė, logopedo, psichologo, socialinio pedagogo ir mokytojo padėjėjo (pagal poreikius) pagalba. Individualias vaikų ugdymo(si) problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija. Užtikrinamos lygios galimybės ugdytis vaikams, turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių:

- ☺ Vaikų ugdymo turinys formuojamas, pritaikant Programos turinį ir atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymo(si) poreikius, pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas ir tėvų lūkesčius.
- ☺ Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymas grindžiamas vaiko gebėjimų, poreikių ir interesų pažinimu, parenkant ir taikant individualius ugdymo metodus, formas, specialiąsias mokymo priemones, sukuriant ugdymo ir ugdymo(si) aplinką.
- ☺ Vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymo(si) poreikių, sudaromos sąlygos ugdytis pagal jo gebėjimus ir galias: pedagogas kartu su švietimo pagalbos specialistais, vaiko tėvais teikia reikiamą pagalbą, stiprindami vaiko motyvaciją mokytis, tobulėti, plėtoti kompetencijas, sumažinti, įveikti arba kompensuoti ugdymo procese kylančius sunkumus.

1.4. Pedagogai.

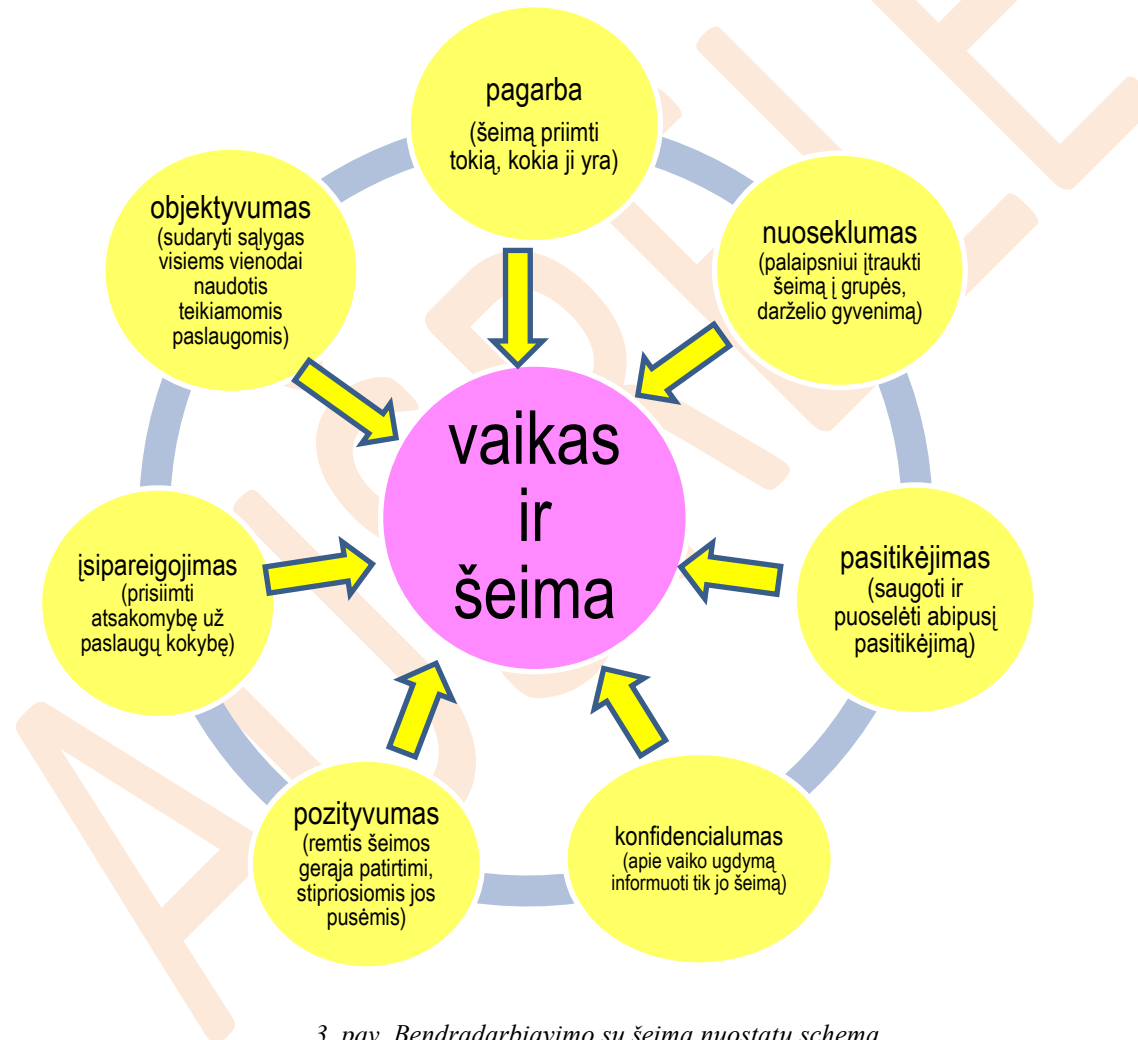
Įstaigai vadovauja direktorė, turinti II vadybinę kategoriją bei direktorės pavaduotoja ugdymui, turinti II vadybinę kategoriją. Įstaigoje dirba 4 auklėtojos metodininkės, 14 vyresniųjų auklėtojų, 3 auklėtojos, meninio ugdymo pedagogė - metodininkė, vyresnioji auklėtoja atsakinga už kūno kultūros ugdymą, vyresnioji logopedė, psichologė, socialinė pedagogė. Įstaigos pedagogai kvalifikuoti, kompetentingi, gebantys keistis, aktyviai ieškantys naujovių, galintys sėkmingai organizuoti ugdymo procesą, nuolat keliantys savo kvalifikaciją. Savo patirtį pedagogai perteikia metodiniuose pasitarimuose, per atviras veiklas, darbe su šeima, bendraudami individualiai. Pedagogai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir tobulinti.

2 pav. Specialistų pagalbos vaikui schema.

1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Mūsų bendruomenės tėvai (globėjai) tikisi, kad jų vaikai bus ugdomi visapusiškai: nuo elementarios priežiūros, kultūrinių-higieninių įgūdžių, elementaraus elgesio taisyklių diegimo iki gražių ir betarpiškų bendravimo įgūdžių, savarankiškumo įgūdžių lavinimo, kokybiško pasirengimo mokyklai, kvalifikuotos specialistų pagalbos, papildomo ugdymo.

3 pav. Bendradarbiavimo su šeima nuostatų schema

1.6. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).

Ugdymas grindžiamas Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. 1-983, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX - 1569, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais, miesto savivaldybės Tarybos sprendimais, savivaldybės administracijos Švietimo departamento ikimokyklinio ugdymo skyriaus vedėjo įsakymais, įstaigos nuostatais ir kitais lopšelio-darželio dokumentais, atsižvelgiant į regiono savitumą bei ikimokyklinio ugdymo esparto komisijos patvirtintą programą.

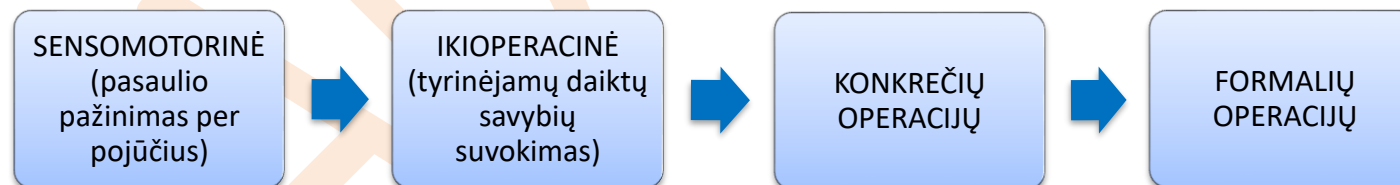
Filosofija - vaiko ugdymas(is) grindžiamas Z. Froido (psichosocialinė vaiko raidos teorija – vaiko emocinė bei socialinė raida ir saugumas, intymumo, meilės, ryšių poreikiai), Ž. Piažė (kognityvinė vaiko raidos teorija – vaiko pažinimo raida bei intelektualiniai poreikiai, individualus pasaulio pažinimo būdas, savo mąstymo konstravimas), K. Rodžerso, A. Maslou (humanistinė savivokos ir saviraiškos teorija – vaiko unikalumas, poreikiai, sėkmės garantijos, savigarbos puoselėjimas ir saugojimas) filosofija. Programoje kūrybiškai siejamos humanistinė, egzistencialistinė, fenomenologinė, rekonstruktyvistinė ir progresyvistinė idėjos. Mums svarbūs ir nacionalinės filosofijos autoritetai (Vydūnas, Bitinas ir kt.).

Vadovaujantis pasirinkta filosofija, mūsų požiūris į vaiką:

- ☺ kiekvienas vaikas priimamas toks, koks jis yra, gerbiamas vaiko individualumas;
- ☺ ugdoma laisva, harmoninga asmenybė, siekiama įvairiapusių vaiko kompetencijų (vertybių, nuostatų, gebėjimų, patirties) lavinimo(si);
- ☺ kuriama visapusišką vaiko vystymąsi skatinanti aplinka;
- ☺ vaiko veikla atspindi jo poreikius, raidos ypatumus, pastebimi paties vaiko sumanymai, kūrybinė raiška, skatinama vaiko savivoka ir saviraiška;
- ☺ ugdymas vyksta vaikui žaidžiant, jo aktyvumas savaiminis arba inspiruotas;
- ☺ stebima kiekvieno vaiko raiška, problemos sprendžiamos individualiai.

4 pav. Poreikių hierarchija pagal A.Maslow.

5 pav. Loginio mąstymo raidos stadijos pagal J.Piaget.

Įstaigos veiklos kryptis – ugdymo kokybė, sąlygojama trišalės (vaikų, tėvų ir pedagogų) partnerystės per tautinį – pilietinį bei gamtamokslinį – ekologinį ugdymą(si).

Programa parengta, atsižvelgiant į 1,5 – 3 metų ir 3 – 6 metų vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus.

Priešmokyklinio ugdymo grupės dirba pagal priešmokyklinio ugdymo programą, patvirtintą švietimo ir mokslo ministro D. Pavalkio 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr. V-779, integruojant bei derinant su įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos turiniu.

IT taikymas: edukaciniai kompiuteriniai žaidimai, praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, fotografavimas, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas.

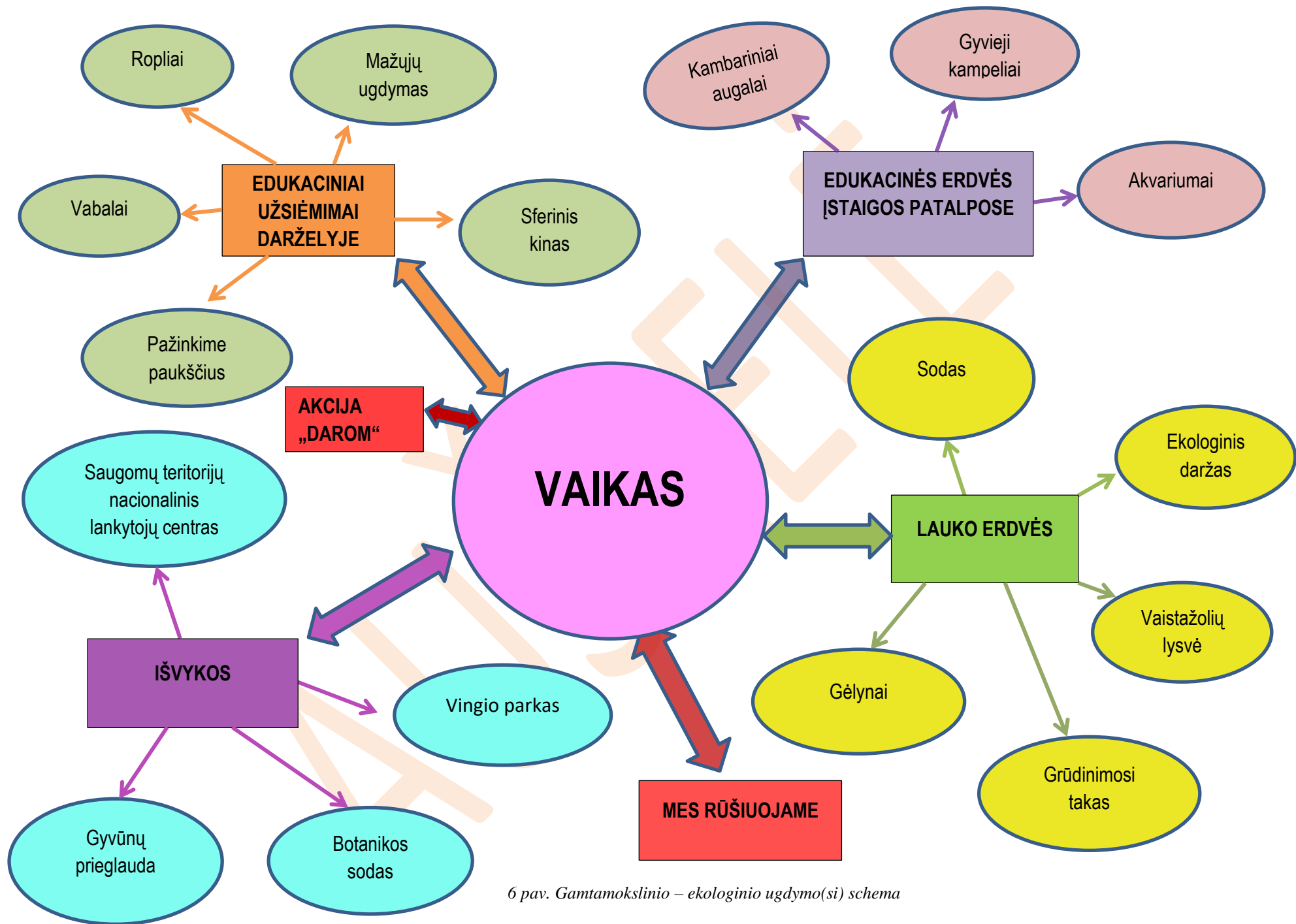
Pagrindinės programos kryptys:

☺ **Tautinė – pilietinė.**

Ugdymo programoje tautiškumo ugdymas yra vienas iš ugdymo uždavinių ir auklėjimo principų. Tautiškumo ugdymas programoje apima visas ugdymo sritis: komunikacinę, meninę, pažintinę, žaidybines. Vaikas ir jo šeima praturtina bet kurios demokratinės valstybės pilietinę visuomenę savo asmeninėmis kultūrinėmis ir tautinėmis vertybėmis. Kuriant pedagoginį procesą itin svarbu orientuotis į galimybes, o ne į problemas. **Pilietiško ugdymas nėra pasirengimas gyvenimui – tai pats gyvenimas.**

☺ **Gamtamokslinė – ekologinė.**

Ugdymo programa atsižvelgia į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas: darnios plėtros, klimato kaitos, ekologinio mąstymo, kūrybingumo, saviraiškos, sąveikos ir saugios gyvensenos įgūdžių formavimo. Gamtamokslinis ugdymas vyksta sistemingai, nuosekliai ir suprantamai. Gamtos pažinimas integruojamas į visas kitas vaiko veiklos sritis. Aktyviai veikdami gamtoje, vaikai įgyja mokslinių žinių, gebėjimų ir įgūdžių, kaupia patirtį. Ekologinės problemos, „nesusikalbėjimas“ su gamta verčia skubiai ir neatidėliotinai formuoti ekologinį žmonių, visuomenės ir tautų požiūrį į aplinką, palankų elgesį su gamta. Būtinybė plėsti ekologinio ugdymo žinias tapo visuotinai akivaizdi.

6 pav. Gamtamokslinio – ekologinio ugdymo(si) schema

Programa skirta ikimokyklinio ugdymo pedagogams bei tėvams, besidomintiems savo vaikų ugdymu(si). Programa nuolat atnaujinama, tobulinama, atsižvelgiant į vaiko poreikių pasikeitimų analizės rezultatus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Šių principų laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, parenkant priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos ir socialiniais partneriais formas.

2.1. Humaniškumo ir demokratiškumo:

- ☺ Gerbiamas vaikas kaip asmenybė, jam garantuojama teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį, sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimuisi, harmoningam asmenybės vystymuisi.

2.2. Integralumo:

- ☺ Siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką, remiamasi integraliu kompetancijų ugdymu.

2.3. Individualizavimo:

- ☺ Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko patirtį, socialinę – kultūrinę aplinką, jo ugdymosi poreikius ir galimybes, interesus, pažinimo stilių, lytį, temperamentą, prireikus – specialiuosius ugdymosi poreikius.

2.4. Tautiškumo:

- ☺ Gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės;
- ☺ Siekiama ugdyti būsimąjį tautos kultūros saugotoją ir kūrėją.

2.5. Ekologinio supratingumo:

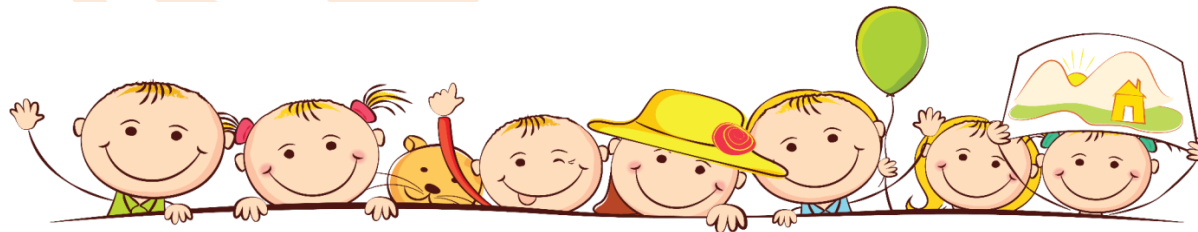
- ☺ Siekiama, kad vaikai jaustų gamtos vientisumą ir harmoniją, numatytų savo veiksmų padarinius gamtai bei jų grįžtamąjį poveikį, siekiama, kad nevirtotojiškas požiūris į gamtą, pagarba gyvybei ir atsakomybė už ją taptų vaikų vertybine nuostata;

2.6. Sąveikos:

- ☺ Ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų), ankstyvojo ugdymo pedagogų, ikimokyklinio ugdymo pedagogų, priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių, vykdant ikimokyklinio ugdymo programą, sąveika.

2.7. Atsinaujinimo:

- ☺ Ieškoma inovatyvių ugdymo(si) metodų ir būdų, taikant juos ugdymo procese; skatinamos IT diegimo naujovės, sudarant palankias sąlygas vaiko kūrybinei raiškai ir iniciatyvai, pozityvioms emocijoms.

3. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3.1. Tikslas.

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

3.2. Uždaviniai.

Siekti, kad vaikas:

- ☺ vadovautųsi sveikos gyvensenos, aktyvaus gyvenimo būdo vertybinėmis nuostatomis, plėtotų individualias fizines galias tiek spontaniškoje, tiek tikslingai inicijuojamoje veikloje, įgytų teisingą požiūrį į gamtą, ekologinės kultūros pradmenis.
- ☺ suvoktų, kaip žmonės gyvena, dirba, domėtųsi savo šalies pažinimu, aktyviai dalyvautų ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime, atpažintų ir toleruotų žmonių panašumus ir skirtumus, įgytų socialinių įgūdžių, suvoktų savo jausmus ir tinkamai juos išreikštų, suprastų taisyklių būtinumą.
- ☺ pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, išreikštų mintis žodžiais ir sakiniiais, atskirtų žodžių garsų girdėjimą ir skirtumą, domėtųsi abėcėle, pažintų kai kurias raides, bandytų suprasti spausdintą tekstą.
 - ☺ domėtųsi aplinkos tyrinėjimu, pasikeitimų stebėjimu, suvoktų skaitmenis, formas ir jų ryšius, tobulintų erdvinį matmenų suvokimą, įgytų duomenų rinkimo, sisteminimo ir pateikimo pradmenis.
- ☺ plėtotų saviraiškos bei kūrybinės veiklos galimybes, įgytų supratimą apie muziką ir muzikinės išraiškos formas, kūno gebėjimą judėti, naudotų meninių priemonių įvairovę saviraiškai, išbandytų įvairias meno formas.
- ☺ mokytųsi pažinti ir veikti: keltų klausimus, tyrinėti, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnius veiklos žingsnius.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

UGDYMO(SI) LŪKESČIAI

SVEIKAS

(sveikatos, sveikos gyvensenos įgūdžių stiprinimas; emocinės savijautos gerinimas; judesių ir laikyenos tobulinimas; ištvėringumo didinimas; geranoriškumas ir empatija; gebėjimas įveikti kliūtis).

ORUS

(pasitikėjimas savimi; veiklos tikslingumas, planingumas; buvimas greta ir kartu su kitais; prisitaikymas prie besikeičiančios aplinkos; lyderio savybių įgijimas).

BENDRAUJANTIS

(bendravimo ir savirealizacijos poreikio tenkinimas; keitimasis sumanymais, idėjomis; tautos kultūros paveldo ir gimtosios kalbos modelio perėmimas).

SMALSUS

(orientavimasis kasdienio gyvenimo situacijose; gamtinės ir sociokultūrinės aplinkos supratimas; pagarbos gyvybei, meilės gimtinei žadinimas; noro pažinti ir mokytis skatinimas; mąstymo nuoseklumas, tikslumas ir lankstumas; noras pažinti ryšių ir santykių tarp daiktų ir reiškinių dėsningumus).

KURIANTIS

(vaizduotės ir emocinio pasaulio turinimas; saviraiškos bei kūrybinės veiklos galimybių plėtimas; individualumo ir unikalumo atsiskleidimas; vaizduotės, mąstymo išlaisvinimas; originalumo ir unikalios saviraiškos skatinimas; prigimtinių talentų plėtojimas).

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

(įdomios veiklos, naujos informacijos radimas; kliūčių įveikimas ir užsibrėžtų tikslų siekimas; stebėjimas, eksperimentavimas, atsakymų į iškilusius klausimus ieškojimas; naujų dalykų atradimas, išvadų darymas; savarankiškas kasdienio gyvenimo ir ugdymosi problemų bei tinkamų jų sprendimo būdų išvėlgimas; sėkmės patyrimas; mokymosi motyvacija ir sėkmė; aiškinimasis, ką jau moka, žinojimas, ką norėtų ir kaip galėtų išmolti).

PASIEKIMŲ SRITYS

KOMPETENCIJOS

7 pav. Ugdymo turinio skirstymas pagal vaiko ugdymosi lūkesčius, pasiekimų sritis ir ugdomas kompetencija.

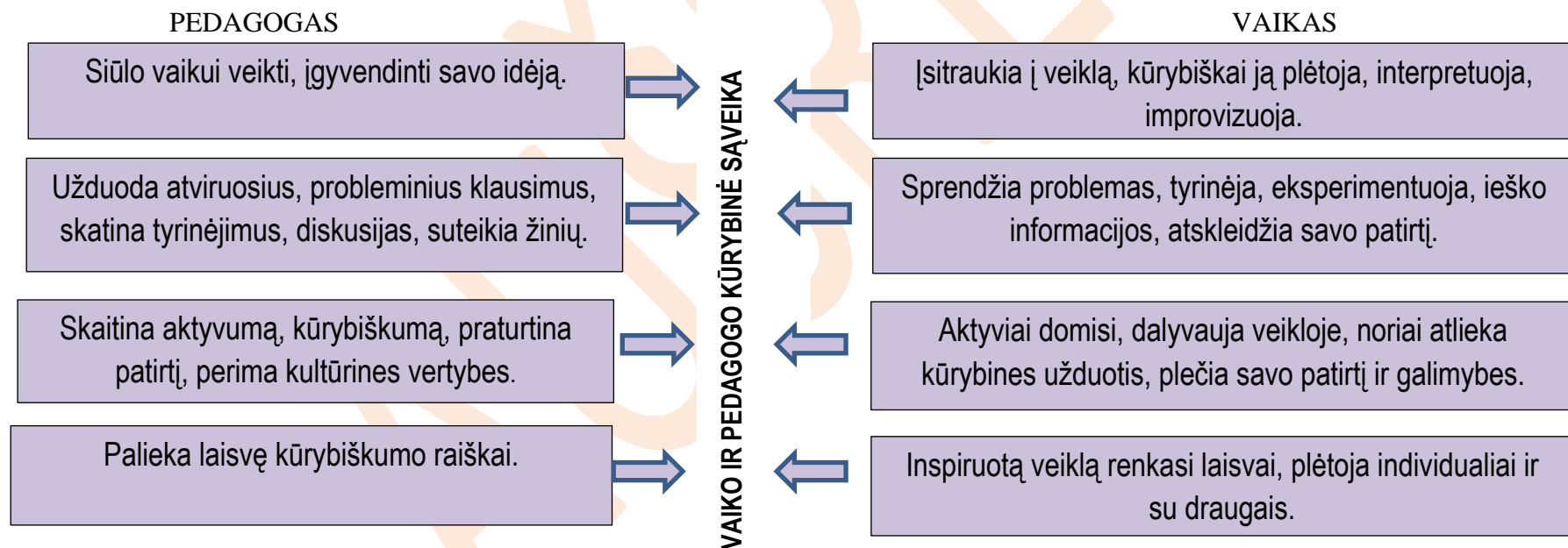
4.1. Ugdymo turinio įgyvendinimas.

Atrinkdamas ir konkretizuodamas ugdymo turinį pedagogas vadovaujasi: ikimokyklinės programos tikslais ir uždaviniais, vaiko pažinimu ir jo ugdymo(si) poreikių įvertinimu, vaiko šeimos pageidavimu ir galimybių analize, specialistų išvadomis ir rekomendacijomis.

Planuodamas veiklą pedagogas atsižvelgia į:

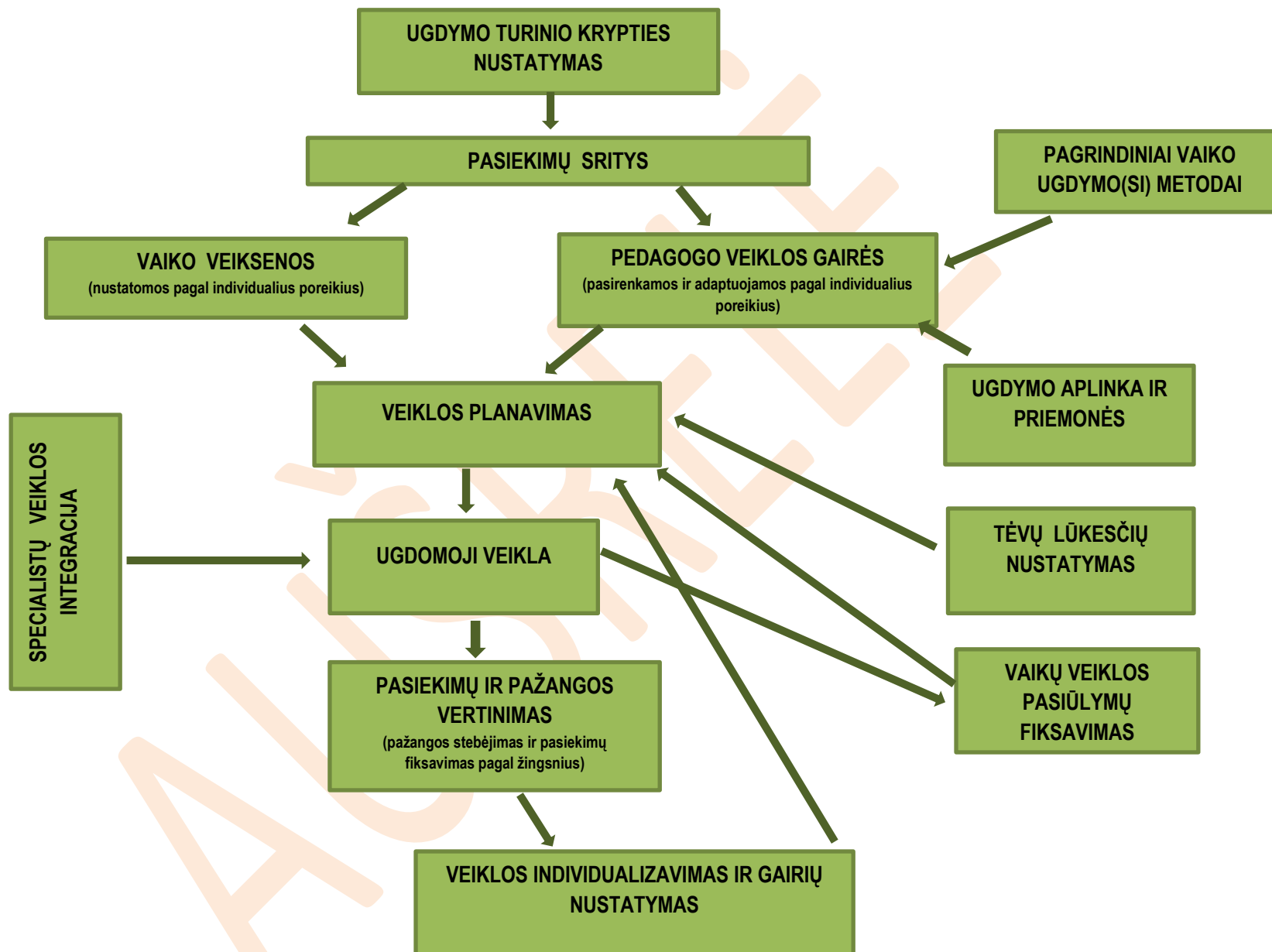
- ☺ ugdytinių kompetencijas, apimančias vertybines nuostatas, įgytus gebėjimus, įgūdžius bei patirtį skirtinguose amžiaus tarpsniuose;
- ☺ pasirinktą ugdymo turinio kryptingumą: pažintinių gebėjimų, sveikatingumo, socialinių įgūdžių, etnokultūrinį ar kitos srities ugdymą;
- ☺ pasiekimų sritis, kurios gali būti integruojamos ir derinamos tarpusavyje, siekiant visuminio vaiko kompetencijų ugdymo;
- ☺ pedagogo veiklos gaires ir vaiko veiksenas;
- ☺ individualius vaiko ar vaikų grupės poreikius, gebėjimus bei aplinkybes.

Pedagogą ir vaiką turėtų vienyti kūrybinė sąveika (7 pav.). Svarbus ir spontaniškas vaiko ugdymas, kai ugdymui išnaudojamos netikėtai susidariusios situacijos.

8 pav. Vaiko ir pedagogo kūrybinės sąveikos schema

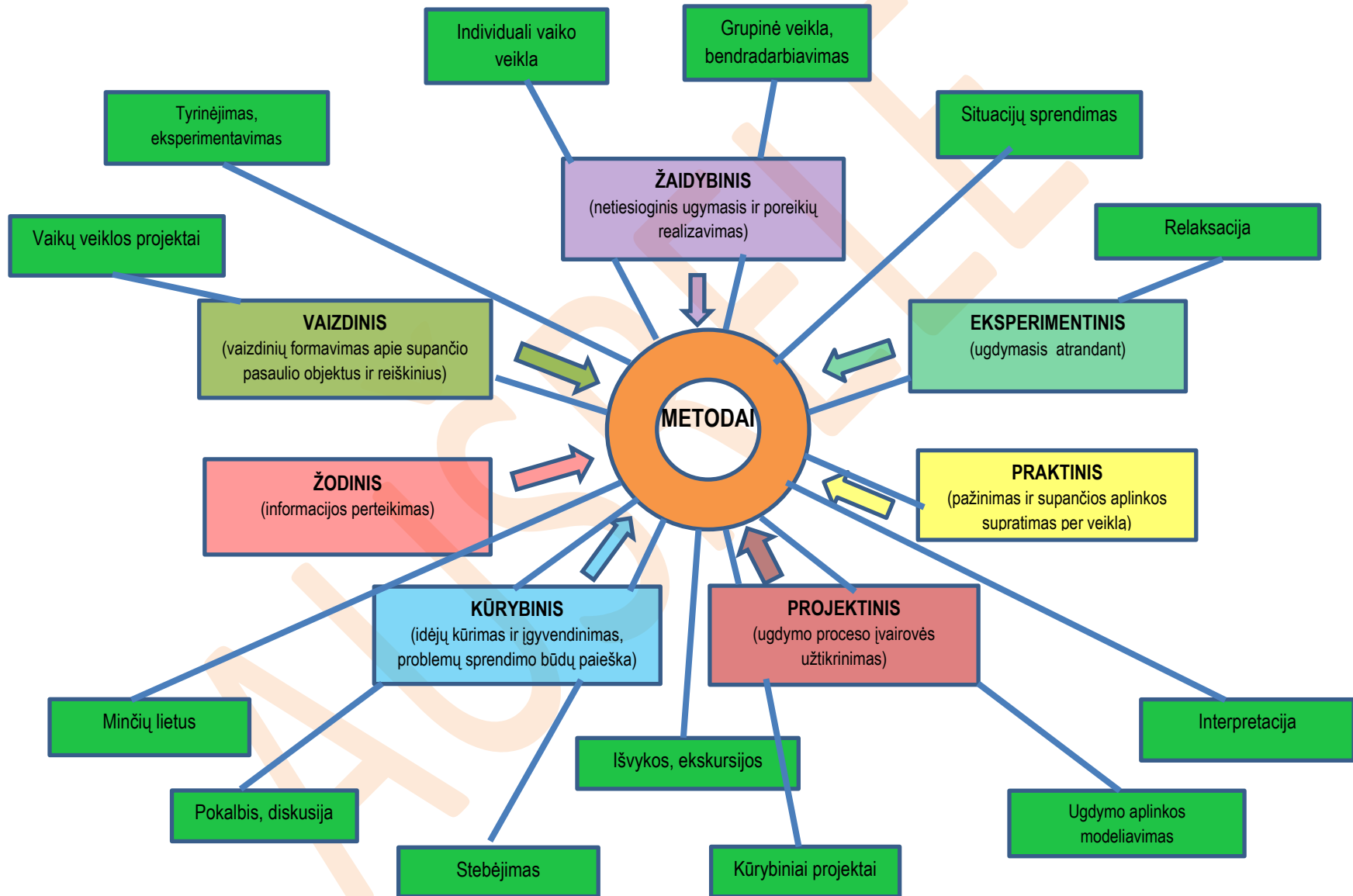
Siekdami įvairiapusiško, vaiko poreikius ir galimybes atitinkančio ugdymo, į pedagogo organizuojamą veiklą lanksčiai įtraukiame specialistus.

9 pav. Ugdymo turinio įgyvendinimo schema.

4.2. Ugdymo metodai.

Ugdymo formas ir metodus parenka pedagogas, atsižvelgdamas į pasirinktą ugdymo turinio kryptingumą, individualius vaikų poreikius ir galimybes.

10 pav. Ugdymo metodų schema.

Metodai, naudotini kasdienėje veikloje su vaikais, tikslingai siekiant ugdymo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo:

- ☺ ŽAIDIMAS – svarbi vaiko kultūros dalis, juo siekiama sudaryti kuo daugiau galimybių rinktis vaikams įdomią ir prasmingą veiklą, diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti ir tuo tenkinti savo smalsumą, pritaikyti problemų sprendimo įgūdžius.
 - ☺ STEBĖJIMAS – kuriamos sąlygos vaikui stebėti ir suprasti pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių sąryšį, vieningumą.
- ☺ INTERPRETACIJA – skatinama vaiko saviraiška, padedama jam atsiskleisti, pabėgti nuo tikrovės apribojimų, susitapatinti su personažais, vaidinti, išgalvoti įvairias situacijas, istorijas, pritaikyti joms tinkamus vaidmenis, veiksmus.
- ☺ TYRINĖJIMAS, EKSPERIMENTAVIMAS – taikomi dėmesio atkreipimo būdai, kurie skatina vaiką veiklai: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokti naujų sąvokų, atrasti įvairių pasaulio pažinimo būdų.
- ☺ VAIKO VEIKLOS PROJEKTAI – projektai, skatinantys įgimtą vaikų smalsumą bei norą tyrinėti pasaulį, įtvirtinama vaikų patirtis prasmingame kontekste.
- ☺ POKALBIS, DISKUSIJA — palaikomas kontaktas su vienu arba su keletu vaikų, jie skatinami kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti.
- ☺ MINČIŲ LIETUS — pateikiant aktualią temą bei skatinant išreikšti nuomonę bei mintis, sudaromos sąlygos vaiko mąstymo įgūdžiams ugdyti, naujoms idėjoms generuoti, siūlomi nauji ir netikėti problemų sprendimo būdai.
- ☺ KŪRYBINIAI PROJEKTAI — suteikiama galimybė vaikui atsiverti, suvokti erdvę, spontaniškai perprasti formas, spalvas, susipažinti su reljefu.
- ☺ UGDYMO APLINKOS MODELIAVIMAS — kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinio projektus, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus, palaikoma vaiko iniciatyva, sumanymai patiems kurti žaidimų erdves.
 - ☺ IŠVYKOS, EKSKURSIJOS — siekiama turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų išpūdžių.
- ☺ RELAKSACIJA — taikomi įvairūs atsipalaidavimo būdai kasdieninėje vaiko veikloje padeda jam pailsėti, nusiraminti, pačiam pajusti ir kaitalioji ramią veiklą su aktyvia.
- ☺ SITUACIJŲ SPRENDIMAS – kuriamos situacijos, kuriose vaikai skatinami susitarti su kitais, priimti teisingus sprendimus, vadovautis taisyklėmis, gero elgesio normomis.

4.3. Edukacinė aplinka.

Edukacinės aplinkos formuojamos grupėje individualioje ir grupinėje vaikų veikloje, patalpoje ir lauke, savarankiškoje ir pedagogo organizuotoje vaiko veikloje.

Edukacinių aplinkų kūrimo etapai:

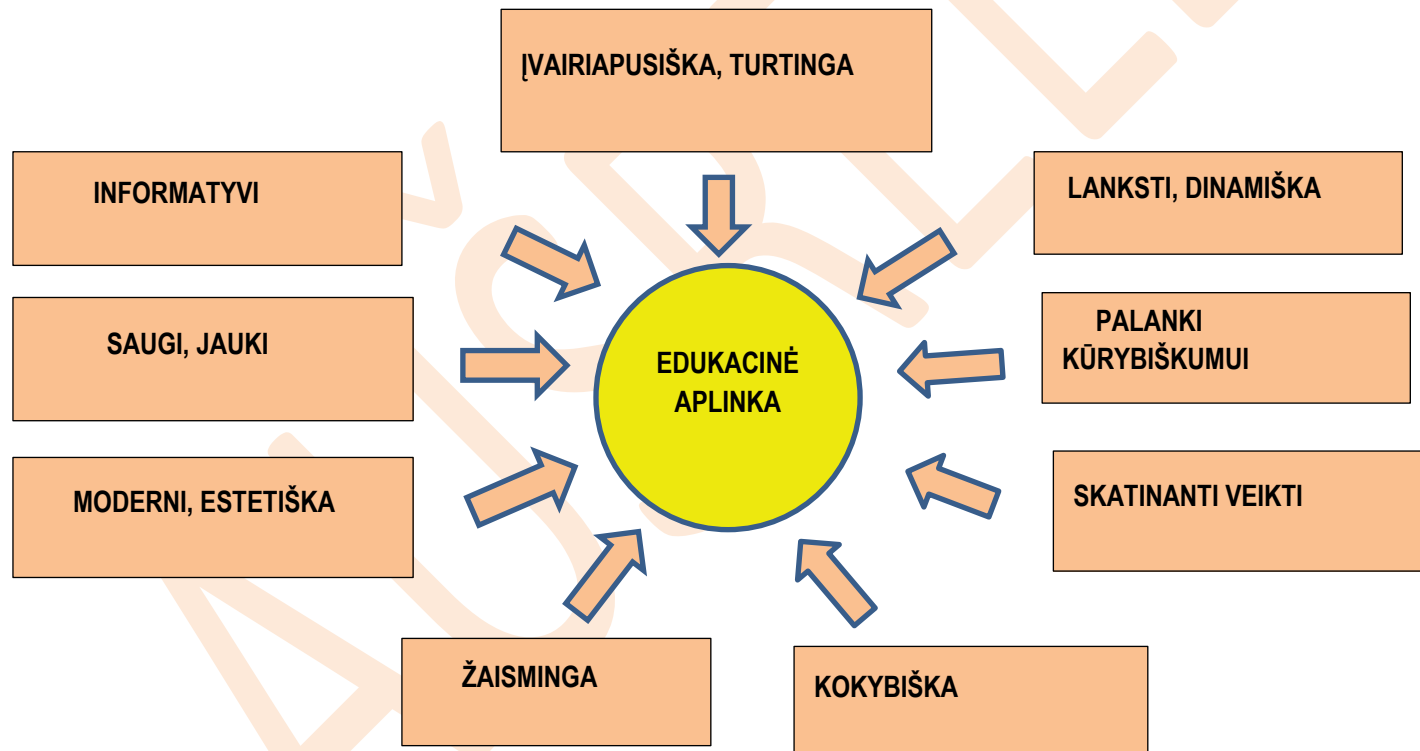
- ☺ aplinkos kūrimo idėjos generavimas;
- ☺ aplinkos kūrimas;
- ☺ aplinkos palaikymas;
- ☺ aplinkos veiksmingumo analizė.

Ugdymo aplinka pritaikyta atitinkamo amžiaus tarpsnio asmens ugdymo(si) reikmėms ir sudaro galimybę vaikui individualiai rinktis pageidaujamą veiklą, tenkinti savo poreikį tyrinėti, veikti, pažinti, judėti, puoselėti pasitikėjimą savo jėgomis, įgyvendinti socialinius, kultūrinius, bendravimo, estetinius, tautinius, bręstančios asmenybės interesus. Aplinkoje yra įranga bei ugdymo priemonės, pritaikytos visiems vaiko gebėjimams

tobulinti. Erdvės suprojektuotos, priemonės ir baldai išdėstyti patogiai.

Ugdymosi aplinkų kūrimo gairės:

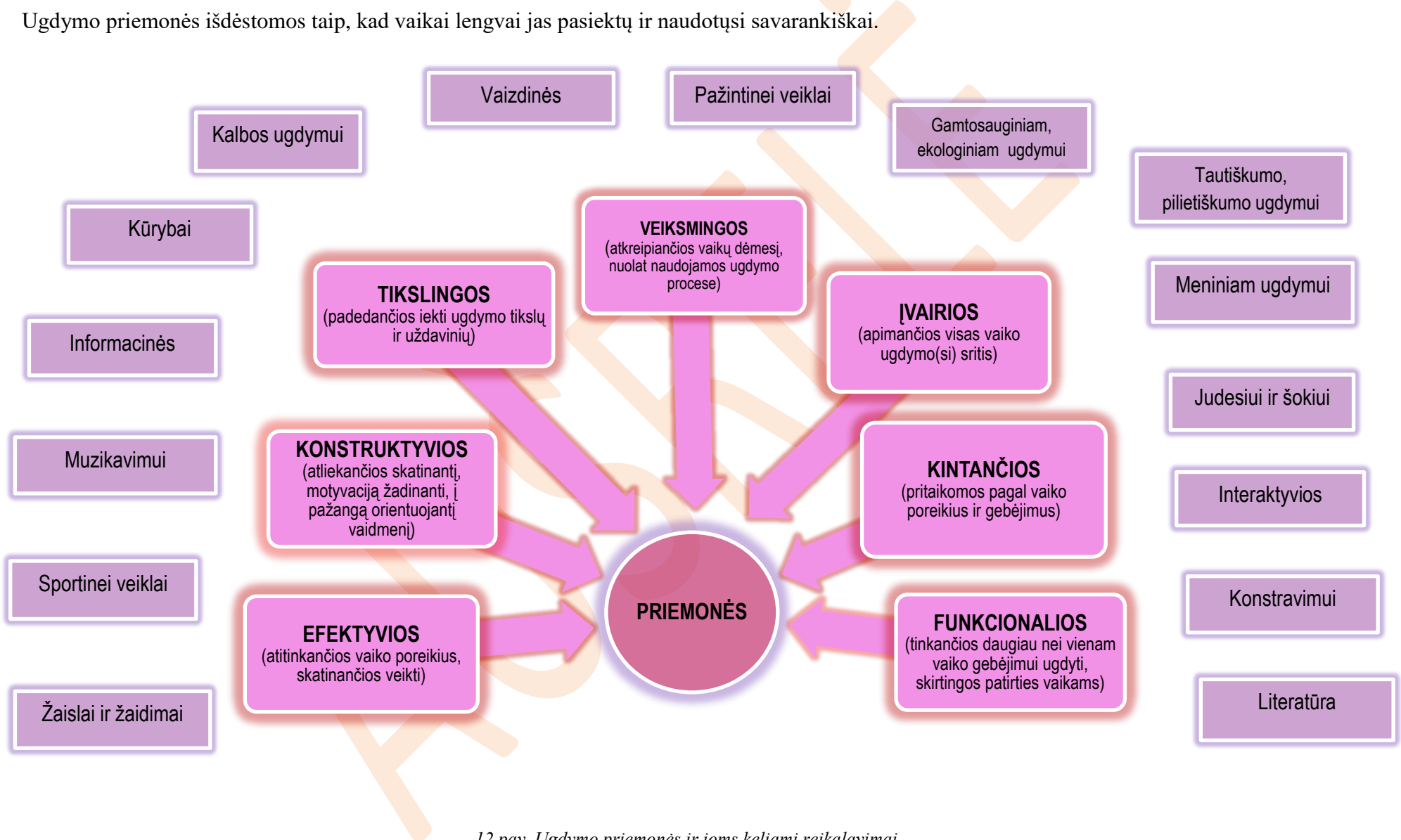
- ☺ Kurti saugią vaikų emocinį, socialinį, intelektualinį, dvasinį vystymąsi palaikančią ugdymo(si) aplinką.
- ☺ Saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, įrankius ir priemones.
- ☺ Kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje ugdytinis turi galimybę rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai ir atrasti bendraminčių.

11 pav. Reikalavimai edukacinei aplinkai.

4.4. Ugdymo priemonės.

Ugdymo priemones atrenka pedagogas, jas kūrybiškai atnaujina, atsižvelgdamas į grupę lankančių vaikų ypatumus ir poreikius, vaikų idėjas. Ugdymo priemonės išdėstomos taip, kad vaikai lengvai jas pasiektų ir naudotųsi savarankiškai.

12 pav. Ugdymo priemonės ir joms keliami reikalavimai

4.5. Ugdymo programos turinys.

Ugdymo turinys išdėstytas pagal svarbiausius vaikų poreikius, esminius gebėjimus, atsižvelgiant į vaiko amžių, vaiko veiksena, ugdymo metodus, būdus, formas ir pagrindines priemones. Poreikiai bei gebėjimai pagal amžių išskiriami sąlyginai, vadovaujantis nuostata, jog vaikas pasaulį suvokia kaip visuminį, o vystymasis yra individualus.

Išskirtos 5 kompetencijos:

1. Sveikatos saugojimo.
2. Socialinė.
3. Komunikavimo.
4. Pažinimo.
5. Meninė.

Kiekviena kompetencija suskirstyta į ugdymo(si) sritis. Toks ikimokyklinio ugdymo ir ugdymosi programos modelis persipina su ugdymo procesu bei jame realizuojamais vaiko poreikiais, o pedagogas gali pagal iškilusias ugdymo(si) situacijas laisvai rinktis ugdymo metodus, būdus ir priemones, atitinkančias šiuolaikinį požiūrį į vaiką. Daiktinės ugdymo priemonės įvardytos stambiomis kategorijomis, nes jų įstaigoje yra didelė įvairovė.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai.

Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai,
- ☺ kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai,
- ☺ saugaus elgesio įgūdžiai,
- ☺ taisyklinga kūno laikysena.

Vertybinė nuostata:

Noriai ugdosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminis gebėjimas:

tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išvaizdą: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Bando valgyti ir gerti padedamas arba savarankiškai. ☺ Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Mažais gabalėliais supjaustytą maistą bando valgyti šaukštu ir rankomis. ☺ Geria iš vaikams pritaikyto puoduko. ☺ Susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, nosine, šukomis. Atlieka veiksmus su higienos priemonėmis. ☺ Rengiamas kiša koją į batuką, ranką – į rankovę, deda kepurę ant galvos. ☺ Padedamas pučia nosį į nosinę. ☺ Nuneša žaislą į jam skirtą vietą. ☺ Plauna ir šluostosi rankas.
<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. ☺ Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Valgo šaukštu, šaukšteliu. Pasako, kokius patiekalus mėgsta. ☺ Žaidžia su indeliais, valgydina lėles, žiūrinėja paveikslėlius, ragauja maistą. ☺ Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą. ☺ Mėgina pats rengtis. ☺ Skatinamas pats bando rūpintis savo higiena. ☺ Dėlioja žaislus į jiems skirtas vietas.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti vaiką valgyti savarankiškai. ☺ Inspiruoti imitacinius siužetinius žaidimus – lėlės, meškučio maitinimas, prausimas, rengimas, migdymas ir t.t. ☺ Žaisti stalo žaidimus, vartyti knygeles, analizuoti plakatus apie sveiką mitybą. ☺ Skaityti kūrinėlius apie švarą ir jos svarbą. ☺ Skatinti žaisti namų ruošos žaidimus. ☺ Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo gebėjimus ir įgūdžius. ☺ Mokyti taisyklingai naudotis higienos reikmenimis. ☺ Organizuoti patrauklius pasivaikščiojimus gryname ore. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Valgo gana tvarkingai. Priminus po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. ☺ Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. ☺ Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pratinasi valgyti tvarkingai, po valgio skalauti burną. ☺ Kalbasi apie higienos įpročių naudą sveikatai ir atsparumą ligoms. ☺ Kuria bendras higienos taisykles, jas iliustruoja ir taiko kasdien. ☺ Aprengia ir nurengia žaislus. ☺ Svarsto, kurie įpročiai yra žmogui naudingi ir kurie žalingi.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. ☺ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. ☺ Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. ☺ Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Naudojasi stalo įrankiais, paragintas suaugusiojo, serviruoja, tvarko stalą. ☺ Pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ir šaltu oru. ☺ Sudeda žaislus, šluosto dulkes, valo stalą, surenka šiukšles grupėje ir aikštelėje, prižiūri grupės augalus. ☺ Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje. ☺ Sėdėdamas, stovėdamas bei vaikščiodamas kartais prisimena, kad visa tai reikia daryti taisyklingai.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. ☺ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Taisyklingai naudojami stalo įrankiais, serviruoja ir tvarko stalą. ☺ Jaučia, kada sušilo arba sušalo ir atitinkamai pakeičia drabužius. ☺ Mokosi užsirišti batus, žaisdamas varstymo žaidimus. ☺ Susitvarko veiklos vietą ir žaislus. ☺ Diskutuoja, kodėl žinios apie saugų elgesį suteikia pasitikėjimo savimi. ☺ Naudojami aštriais įrankiais ir daiktais. ☺ Laikosi saugaus eismo taisyklių. ☺ Žaidžia stalo žaidimus.

- ☺ Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Naudoti vaizdines priemones, skatinančias sveiką gyvenseną: knygos, plakatai, kūrybiniai darbeliai, pokalbiai.
- ☺ Kviesti vaikus į talką tvarkant grupių lauko aikšteles.
- ☺ Kartu su vaikais organizuoti projektus, viktorinas apie saugų elgesį.
- ☺ Vaizdžiai pateikti informaciją apie nesaugias vietas, situacijas.
- ☺ Stebėti ir koreguoti vaikų laikyseną.
- ☺ Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis higienos reikmenimis.
- ☺ Atkreipti vaikų dėmesį į vandens taupymą.
- ☺ Sudaryti sąlygas vaikų veiklai su aštriais įrankiais ir daiktais.
- ☺ Organizuoti edukacinės išvykas.
- ☺ Susitikti su specialiųjų tarnybų atstovais (112).
- ☺ Rodyti mokomuosius filmus.
- ☺ Taikyti IT.

Fizinis aktyvumas.

Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės,
- ☺ smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.

Vertybinė nuostata:

noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas:

eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėscias, padedamas lipa laiptais aukštyrą pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. ☺ Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyrą, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus, apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos, atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Ridena, meta, gaudo kamuolį. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais, keičia judėjimo kryptį. Vaikas užlipa kelių pakopų laipteliais, laikydamasis laiptų turėklų. Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Eidamas neša žaislą ar daiktą. ☺ Ropoja, perlipa, perlenda per įvairias kliūtis sau patogiu būdu. ☺ Imituoja veiksmus, techniką, gyvūnų, paukščių ir augalijos pasaulį. ☺ Bando šokinėti abiem kojom vietoje ir judant į priekį. ☺ Vaikas sudeda 4–6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. ☺ Žaidžia su kamuoliu. ☺ Žaidžia su priemonėmis, skirtomis užsegti, užrišti, varstyti ir pan.
<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. ☺ Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas stovi ant vienos kojos (apie 3–4 sekundes). Vaikas vaikšto, bėgioja aplink kliūtis. Vaikas laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos. ☺ Ridendamas ar mesdamas kamuolį vaikas taiko į kėglius, išdėliotus ant žemės, vartelius. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius; sudeda daiktus vieną ant kito (pastato 5–6 kubų bokštą). Įkerpa žirkklėmis popieriaus lapą.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Siūlyti žaidimus, lavinačius orientaciją. ☺ Inicijuoti siužetinius imitacinius žaidimus ėjimui, bėgimui lavinti (liaudies žaidimai, rateliai). ☺ Įtraukti įvairias estafetes į kūno kultūros užsiėmimus, rytinę mankštą. ☺ Naudoti įvairias priemones, skatinančias vaikų fizinį aktyvumą. ☺ Organizuoti žaidimus, gerinančius vaiko koordinaciją, žaisti pirštų žaidimus. ☺ Parinkti ir naudoti žaislus ir priemones, lavinančias pagrindinius smulkiuosius judesius – kamuoliukai, jungiamosios detalės, dideli karoliai ir batraiščiai. ☺ Sudaryti sąlygas judėjimo įgūdžiams tobulinti: lipti ir čiuožti skirta įranga, stumti ir traukti žaislus, ridenti, gaudyti, mētyti, spardyti kamuolius. ☺ Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn, nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštino. Mina ir vairuoja triratuką. ☺ Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas išbando įvairius judėjimo būdus: eina pirmyn, į šalį, pristatomu žingsniu, kryžminių žingsniu, aukštai keliant kelius, mojančias kojas atgal, pritūpus, atbulomis. ☺ Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras. Iš plastilino lipdo įvairius daiktus, kerpa tiesiai, taisyklingai laikydamas žirkles ir klįjuoja paveikslėlius. Vieną ant kito dėlioja daiktus (pastato 8–10 kubų bokštą); glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus; išvarsto batų raištelius ir iš naujo suveria; atsega ir užsega sagas. Vaikas ranka, paskui visais pirštais liečia stalą.
<p>5-asis žingsnis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. ☺ Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. ☺ Įsisupa ir supasi sūpynėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas žaidžia judrius žaidimus, estafetes, dalyvauja sporto varžybose, konkursuose. Atlieka įvairius judesius su lazdelėmis, juostelėmis, lankais, kamuoliais. ☺ Judesiais imituoja vėją, lietu, vėtrą, pūgą, snaigių šokį, pamėgdžioja žiemos sportininkų judesius. Imituoja ir mėgdžioja įvairių paukščių ir gyvūnų judesius. ☺ Vaikas piešia ar rašo pieštuku, bando piešti statinius, gyvūnelius, pieštuką laiko taisyklingai, veria ant virvelės smulkius daiktus, apsirengia ir nusirengia, (už)riša kilpas. Sprigtu mušinėja rutuliukus. Iš storų siūlų pina kasą, veja virveles. Batų dėžės šonus apsagsto skalbinių segtukais. Meta kamuolį į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna.
<p>6-asis žingsnis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėmingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Tyrinėja, kur ir kaip juda kūnas, savarankiškai ieško naujų judėjimo galimybių.

pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į toli, į aukštį. Važiuoja dviračiu.

- ☺ Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.

- ☺ Žaidžia su šešėliais, tyrinėja savo kūną, nusako kūno laikyseną, išbando įvairias kūno padėtis.

- ☺ Savarankiškai įveria siūlą, dygsniuoja. Kerpa įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirkėmis.

- ☺ Žaidžia komandinius žaidimus.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Sudaryti palankią aplinką judriesiems ir sportiniams žaidimams.
- ☺ Pritaikyti sveikatinimo veiklos trukmę ir intensyvumą individualiems poreikiams.
- ☺ Organizuoti vaikų tarpgrupines sporto pramogas.
- ☺ Organizuoti varžybas, įvairias rungtis.
- ☺ Inicijuoti kūno kultūros, sveikatingumo valandėles.
- ☺ Sudaryti sąlygas fizinės veiklos ir poilsio derinimui.
- ☺ Parinkti ir taikyti priemones konkreitiems sportiniams žaidimams bei varstymui, segiojimui, raišiojimui.
- ☺ Siūlyti jėgos ugdymo priemones (sunkūs kamuoliai, kelmeliai ir kt.).
- ☺ Parūpinti sporto inventoriaus (įvairių dydžių kamuoliai, lankai, šokdynės, juostelės ir kt.).
- ☺ Sudaryti maršrutą riedantiems žaislams (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.), ratams, triračiams, paspirtukams.
- ☺ Sudaryti palankias sąlygas įvairiapusei veiklai: su tešla, modelinu, plastilinu, su žirkėmis, su gamtine medžiaga.
- ☺ Parūpinti įvairiausių priemonių piešimui.

Emocijų suvokimas ir raiška.

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ savo jausmų suvokimas ir jų pavadinimas,
- ☺ kitų jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos,
- ☺ savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.

Vertybinė nuostata:

domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminis gebėjimas:

atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Atspindi kitų vaikų emocijas: džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį ir jas reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės.☺ Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	<ul style="list-style-type: none">☺ Kai grupėje verkia kitas vaikas, jis irgi gali pravirkti.☺ Vaikas džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Ilgesnį laiką pabūna linksmas arba ramus, lengviau išvelgiamos pasikeitusių nuotaikų priežastys – pavargo, kitas vaikas atėmė žaislą ir pan.☺ Vaikas rodo paveikslėlius, atspindinčius skirtingas emocijas.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.☺ Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja.	<ul style="list-style-type: none">☺ Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas!“.☺ Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą – pats nusišypso ir pradeda su juo žaisti. Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos.

Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Siūlyti žaidimų, skatinančių emocijų pažinimą. ☺ Įvardinti savo bei kitų vaikų emocijas. ☺ Vartyti knygeles su nuotaikų, emocijų iliustracijomis. ☺ Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. ☺ Pasiūlyti žaisti vaizduotės žaidimus. ☺ Skaityti knygeles, žaisti judriuosius ir stalo žaidimus, skirtus emocijų pažinimui. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. ☺ Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti). ☺ Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna). 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Apibūdina žmogaus nuotaikas ne tik žodžiais, bet ir atitinkamomis šypsenėlėmis, intonacijomis, mimika. Apibūdina ir grupuoja veidelius pagal nuotaiką (linksmas, liūdnas, piktas ir pan.). ☺ Įvardija ir tyrinėja emocines būsenas, jų priežastis. Bando savo nuotaiką perteikti meninės raiškos priemonėmis. Klausosi skirtingos nuotaikos muzikos kūrinių.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. ☺ Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). ☺ Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Kalbasi apie tai, kokie žmogui kyla jausmai. Diskutuoja, ieško atsakymų, nurodo priežastis, kada ir kodėl žmogui būna linksma, liūdna, pikta. Siūlo būdus, kaip padėti pasijusti geriau. ☺ Susipeša su draugu dėl žaislo. Auklėtojos sustabdytas pasako, kad nori to paties žaislo, kaip ir draugas. Auklėtojos padedamas susitaria su draugu žaisti su žaislu paeiliui.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Aiškinasi, kuo vienos emocijos skiriasi nuo kitų, apžiūrinėja ir aptaria iliustracijas ir nusako skirtumus. Iš veido, mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas. Pavaizduoja vieną ar kitą emociją.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. ☺ Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą. ☺ Įžeistas, nuskriaustas, supykęs pats bando ieškoti išeities, pasako, kaip jaučiasi, kreipiasi į kitus pagalbos.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti kurti nuotaikas pagal savo nuotaiką, orą, būseną. ☺ Nagrinėti situacijas, skatinti įvardinti emocijas. ☺ Siūlyti žaisti vaidmenų žaidimus, įsivaizduojant save kito žmogaus vietoje. ☺ Žiūrėti senąją mokomąją animaciją ir aptarti joje vaizduojamus jausmus, veiksmus. ☺ Siūlyti kurti saviraiškos situacijas. ☺ Samprotauti apie draugų, artimųjų jausmus, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. ☺ Diskutuoti apie savijautą individualiai ir grupėmis. ☺ Žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. 	

Savireguliacija ir savikontrolė.

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti,
- ☺ jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė,
- ☺ gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas:

laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. ☺ Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoja verkėti. ☺ Pavargęs migdosi, apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. ☺ Reaguoja į auklėtojo pastabas.
<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jei kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. ☺ Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). ☺ Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Neskaudžiai užsigavęs bando sulaikyti ašaras, jei auklėtoja šypsosi ir ramina šneka. ☺ Pats susiranda žaislų, žaidžia greta kitų ir su kitais. ☺ Pradedą save vertinti, vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius. ☺ Suaugusiojo paprašytas priima atstumtą vaiką į žaidimą.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Minčių lietus „Ryto rate“. ☺ Skatinti vaikų savarankiškumo jausmą. ☺ Skaityti knygas, kurios siejasi su vaikų išgyvenimais, atspindi jų patirtį ir nerimą. ☺ Atpažinti ženklus, rodančius stiprias neigiamas emocijas ir ieškoti konstruktyvių sprendimų (pokalbis, pertraukėlė, alternatyvi veikla). ☺ Pagirti vaiką už suteiktą menkiausią pagalbą, susivaldymą. ☺ Padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis. ☺ Inspiruoti emocijų ir jausmų raiškos būdus žaidimo metu. ☺ Ieškoti naujų įtampos įveikimo būdų ir juos pasiūlyti vaikams. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. ☺ Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. ☺ Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas apibūdina savo jausmus bei jų priežastis, stiprėja gebėjimas tinkamai reikšti jausmus – paaiškina, kodėl pyksta ir nusiramina, eina į ramią vietelę pabūti vienas, kai yra nusiminęs. ☺ Kuria draugystės ir gero elgesio grupėje ar lauke taisykles. Diskutuoja, kad negerai trukdyti aplinkinių poilsį ir ramybę. Svarsto, ar jis geras draugas, aiškinasi, kaip reikia elgtis, kad neįžeistum ir nenuliūdintum kito.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. ☺ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. ☺ Retkarčiais primenant, laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi kūrinėlių, žiūri filmukus, diskutuoja apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius bei jų pasekmes, samprotauja, kaip patys pasielgtų panašioje situacijoje. ☺ Suaugusiojo sudarytose situacijose bando pasijusti grupės nariu, atsakingu už bendros veiklos sėkmę. ☺ Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius. ☺ Pats sutvarko žaidimų vietą po žaidimų.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos, naudodamasis ausinėmis ir kt.). ☺ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. ☺ Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų: išklauso kitų nuomonės, teigiamai vertina draugų išsakytas mintis; suvokia susitarimo, įsipareigojimo, žaidimo taisyklių, duoto žodžio laikymosi svarbą; ieško išeičių, kai nesutampa poreikiai, nuomonės. ☺ Imasi veiksmų galimiems konfliktams užkirsti. ☺ Džiaugsmingai ruošiasi šventei.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių.
- ☺ Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką.
- ☺ Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytusi ir vaikų atsakomybė.
- ☺ Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį.
- ☺ Skatinti vaikus argumentuoti savo poelgius.
- ☺ Taikyti IT animacinių filmų peržiūrai.
- ☺ Įkurti grupėje ramybės erdves.
- ☺ Pasirūpinti, kad būtų žaislų, padedančių suvaldyti emocijas.
- ☺ Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrąsinti.
- ☺ Žaisti stalo žaidimus, kuriems reikalingas bendradarbiavimas, taisyklių laikymasis, savo eilės laukimas.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Savivoka ir savigarba.

Ugdantis savivoką ir savigarbą stiprėja:

- ☺ vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- ☺ bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- ☺ savęs vertinimas.

Vertybinė nuostata:

save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas:

supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas (mergaitė), priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.☺ Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.	<ul style="list-style-type: none">☺ Parodo save neseniai darytose šeimos, vaikų grupės nuotraukose ir pasako savo vardą.☺ Sulaikius bėgantį, veržiasi iš rankų, įnirtingai reiškia protestą.☺ Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. Krykštauja, kai jam paplojama, jis pagiriamas.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus	<ul style="list-style-type: none">☺ Pasako savo vardą. Kalba pirmuoju asmeniu. Tarp kitų daiktų atpažįsta savo atsineštą žaislą ir jį parodo. Atpažįsta savo drabužius ir daiktus.☺ Paklaustas įvardina savo lytį.

<p>nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Prašo, kad suaugusieji stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Sudaryti palankias sąlygas stebėjimui, tyrinėjimui. ☺ Pasirūpinti žaislų, veiklų įvairove. ☺ Siūlyti žaisti žodinius, didaktinius žaidimus, knygeles kūno dalims pažinti. ☺ Inspiruoti priemones su vaiko atvaizdu – veidrodis, nuotraukos, iliustracijos. ☺ Vartyti knygeles pojūčiams lavinti. ☺ Bendraujant su vaikais, tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. ☺ Įvardinti vaikui priklausančius daiktus, paminint jo vardą. ☺ Pasidžiaugti vaiko pasiekimais: padainuota dainele, pasakytu eilėraštku. ☺ Pakankamai vaikui skirti individualaus dėmesio. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu. ☺ Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. ☺ Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasakoja ką nors apie save, vartoja įvardžius, mandagius žodžius. ☺ Tyrinėja save veidrodyje, aiškinasi, kuo žmonės panašūs ir kuo skiriasi, aptaria nuotaiką, išraišką. Supranta kūno ypatumus ir išbando galimybes, visais pojūčiais atlieka tyrinėjimus, eksperimentus, panaudoja įvairias priemones ir technikas. ☺ Pasakoja auklėtojai, ką veikė per išėigines dienas, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo prasižengimus. ☺ Giriasi, kad turi daug draugų, kad auklėtoja yra jo draugė.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasako savo, kitų vaikų, suaugusiųjų vardus. Atpažįsta savo vardo grafinį vaizdą, vardo raides tekste. Užrašo savo vardą spausdintinėmis didžiosiomis raidėmis.

<p>išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. ☺ Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasako savo šeimos narių vardus. Diskutuoja apie savo šeimos šventes, tradicijas. Vaidina, žaidžia „šeimos“ teatrą. Rodo grupės draugams savo šeimos nuotraukas, pasakoja istorijas iš šeimos gyvenimo. Pasakoja, kuo jam yra svarbus kiekvienas šeimos narys. ☺ Vaikas vertina save, atsižvelgdamas į susidariusią situaciją grupėje.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. ☺ Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. ☺ Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pokalbių metu sužino, kad žmonės būna įvairių tautybių, kalba kita kalba, laikosi kitų tradicijų, mokosi būti jiems tolerantiškas. Stengiasi suprasti, kad visi vaikai svarbūs ir turi lygias teises. Sužino, kad gali kreiptis pagalbos, kai pažeidžiamos jo teisės. ☺ Tyrinėja, kuo žmonės panašūs ir kuo skiriasi: matuojasi ūgį, sveriasi, daro pėdų ir delnų atspaudus. Supranta, kad žmonės yra skirtingi savo išvaizda, jausmais ir poreikiais. ☺ Atpažįsta žmogaus raidos etapus: kūdikystė, vaikystė, paauglystė, suaugęs žmogus, senatvė. Kuria žmogaus gyvenimo liniją. ☺ Save vertina teigiamai, jaučiasi mylimu ir vertu meilės, svarbiu, jaučiasi geru ir stengiasi tokiu būti. Suvokia save, kaip savarankišką, unikalų asmenį.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Sudaryti palankią aplinką siužetiniams žaidimams, parūpinti siužetinių žaislų. ☺ Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį ir ateitį. ☺ Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar ir ateityje“. ☺ Peržiūrėti ankstesnių ir dabartinių metų kūrybinių darbų albumus. ☺ Skatinti tyrinėti savo paties, kitų vaikų, šeimos narių pomėgius. ☺ Rodyti pagarbą vaiko nuomonei. ☺ Pasiūlyti kurti albumus, segtuvus su šeimos ar grupės gyvenimo nuotraukomis, piešiniais. ☺ Minčių lietus apie šeimą ir jos santykius. ☺ Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. ☺ Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai, skatinant pozityviai reaguoti į savo klaidas. ☺ Pasiūlyti idėjų veiklai skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis priežastis, diskutuoti. 	

Santykiai su suaugusiais.

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba,
- ☺ gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais,
- ☺ žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas:

pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo.☺ Akivaizdžiai parodo prierašumą juo besirūpinančiu suaugusiuoju. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.☺ Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	<ul style="list-style-type: none">☺ Verkia ar sunerimsta, atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau ramina glaudžiasi prie auklėtojo, susidomi kitais vaikais ir žaidimais.☺ Vaikas rodo suaugusiajam stiprius jausmus: apkabina arba nusisuka, myluoja arba atstumia. Išprašo iš suaugusiojo to, ko nori. Mėgsta, kai jį stebi, juo žavisi, jam pritaria juo besirūpinantis suaugęs žmogus. Reaguoja į suaugusiojo veido išraišką.☺ Vaikas bijo eiti iš grupės į salę, bet vedamas už rankos ten eiti sutinka.☺ Stebėdamas spektaklį darželyje, išsigąsta scenoje pamatęs nepatrauklų personažą.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.☺ Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas.	<ul style="list-style-type: none">☺ Dažniau išlieka ramus, kai artimieji atsisveikina ir išeina.☺ Bėgiodamas kieme nutolsta nuo auklėtojo, apžiūrinėja aplinką, tačiau stengiasi auklėtojo neišleisti iš akių.☺ Siužetiniame žaidime mėgdžioja suaugusiojo veiksmus, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei

<p>Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<p>intonacijomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats. Gali atkakliai reikalauti norimo žaislo. ☺ Smalsiai apžiūrinėja į grupę atėjusius svečius, paima jų duodamą žaislą, jeigu šalia yra auklėtojas.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Rodyti asmeninį dėmesį vaikui. ☺ Sukurti ir laikytis atsiveikinimo su tėvais ritualų. ☺ Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, padrašinti, paskatinti jį. ☺ Parodyti vaikams naują aplinką, pristatyti naujus žaislus, supažindinant kaip jie atrodo, juda, kokius garsus skleidžia. ☺ Pritarti vaiko iniciatyvai, prireikus suteikti pagalbą. ☺ Apsilankyti su vaikais kitoje grupėje, pasikviesti svečių. ☺ Skatinti vaiko savarankiškumą. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. ☺ Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę. ☺ Vaikas įsitraukia į auklėtojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtoja savitai, kalbasi su auklėtoju, ką ir kaip daro, klausia patarimų, prašo priemonių, rodo, ką padarė. ☺ Vaikas bendrauja su į grupę pakviestais svečiais.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais, įtraukia į žaidimus. ☺ Stebi suaugusiųjų gyvenimą, diskutuoja apie žmonių darbą, šeimą. Sužino, kad bendruomenės žmonės susiję vieni su kitais. ☺ Pasipasakoja savo rūpesčius ir džiaugsmus, pasako, kokio elgesio norėtų grupėje ir kartu su auklėtoju suformuluoja taisyklę.

<p>suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Susijaudinęs atsisako deklamuoti eilėrašį per šventę, nors auklėtojas to ir prašo. ☺ Į grupę atėjusiems svečiams aprodo savo žaislus, darbelius, atsako į jų klausimus.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais. Tariausi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. ☺ Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Diskutuoja, kas yra pareiga. Aiškinasi, kokios yra pareigos tėvams, grupės draugams, auklėtojams. Pasakoja apie šeimos narių pareigas. ☺ Vaikas paaiškina auklėtojui, kad dabar nenori piešti, pasako, kad nori žaisti statybų kampelyje. ☺ Pažįsta įstaigoje dirbančius žmones, žino, ką jie dirba, kodėl jų darbas yra svarbus. ☺ Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų profesijų žmonėmis, lankosi muziejuose, spektakliuose, koncertuose, dalyvauja šventėse – įgyja bendravimo viešose vietose įgūdžių. ☺ Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, tartis dėl jos pakeitimų. ☺ Padėti vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiaisiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. ☺ Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. ☺ Įsitraukti į vaikų žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis. ☺ Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus. ☺ Kalbėti su kitu įstaigos personalu. 	 <p style="text-align: right; font-size: small;">YAPLAKAL.COM</p>

Santykiai su bendraamžiais.

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais,
- ☺ gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus,
- ☺ gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas:

supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako.☺ Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	<ul style="list-style-type: none">☺ Atsistoja prieš kitą vaiką veidas į veidą, žiūri į akis, nusišypso. Paima žaislą ir meta, jeigu kitas jį paėmė ir metė.☺ Bando atimti žaislą iš kito vaiko, kai šis jo neatiduoda, suduoda jam.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą.☺ Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.☺ Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	<ul style="list-style-type: none">☺ Vaikas stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus.☺ Vaikas ima tą patį arba tokį patį žaislą ir mėgdžioja kito veiksmus; tiesia žaislą kitam, nors ne visada jį atiduoda.☺ Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia, bėga šalin, rėkia.☺ Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Žaisti susipažinimo ir pasisveikinimo, atpažinimo žaidimus.
- ☺ Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams reikėtų ką nors daryti poromis, paėiliui.
- ☺ Skaityti kūrinėlius, pasakas, istorijas apie draugiškumą.
- ☺ Skatinti vaikus žaisti kartu, greta.
- ☺ Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito.
- ☺ Užtikrinti vaikų saugumą.

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). ☺ Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariaisi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. ☺ Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikai supranta kito norą žaisti kartu. ☺ Vaikas palaukia savo eilės. ☺ Nupiešia piešinėlį, linkėjimus sergančiam draugui, sugalvoja kitokių pralinksminimo, atjautos būdų. ☺ Pastebi ir priima kitų vaikų dėmesį, palankumo ženklus, rodo palankumą ir pagarbą kitiems.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. ☺ Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paėiliui. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą. ☺ Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus žaisti. ☺ Vaikai palaiko vienas kito fantazavimą. ☺ Žaisdamas, ką nors veikdamas vienas arba greta kito stengiasi susikaupti, netrukdyti kitiems, dalinasi mintimis, priemonėmis.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. ☺ Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Siūlo pagalbą draugui, dalinasi patirtimi, perima kito patirtį, pripažįsta kito teisę elgtis savaip. ☺ Vaikai nuolat grupėje žaidžia po du ar kelis.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. ☺ Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, išsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. ☺ Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Į grupę kasdien atsineša vis kitą žaislą, kad galėtų su juo žaisti kartu su kitais. Leidžia kitiems pažaisti su savo žaislu. ☺ Ryto rato metu kartoja susitikimo ritualus, kreipdamiesi vardu, pasilabindami, vartodami pasveikinimus, malonius linkėjimus, gražius pastebėjimus. ☺ Vaikai derasi. ☺ Naudoja susidraugavimo būdus: mandagiai pasisveikina, pasiūlo kartu pažaisti, pasidalinti žaislais, norą bendrauti parodo šypsena, maloniu žvilgsniu, gestais, kalba. ☺ Pasako, kuris vaikas yra jo draugas.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. ☺ Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. ☺ Siūlyti žaisti vardų žaidimus, kalbėtis apie vardus ir pavardes. ☺ Apsilankyti kitose darželio grupėse. ☺ Skatinti žaisti draugystės žaidimus, pasisveikinant, apibūdinant, pasakant komplimentą. ☺ Kalbėtis apie draugiškumą, apie pagalbą vienas kitam. ☺ Sukurti situacijas, skatinančias kreiptis į draugą. ☺ Minčių lietus apie save, savo draugą. ☺ Gaminti dovanėles, atvirukus draugams. ☺ Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. ☺ Skatinti bendradarbiavimą, veiksmų derinimą žaidimų metu. ☺ Tarpininkauti vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. 	

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Sakytinė kalba.

Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis,
- ☺ kalbėjimo atpažinimas ir supratimas,
- ☺ natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus,
- ☺ vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius,
- ☺ kalbėjimas, laikantis perprastų kalbos taisyklių,
- ☺ tautosakos ir grožinės literatūros kūrinių deklamavimas, sekimas.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminis gebėjimas:

klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis Klausymas <ul style="list-style-type: none">☺ Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus.☺ Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą.☺ Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none">☺ Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydėti juos judesiu.	<ul style="list-style-type: none">☺ Pašaukus vardu, atsisuka. Pavadinus daiktą ar reiškinį, jį ieško, kartoja siūlomus judesius.☺ Čiauška garsų junginius, savo kalba kartoja paprastus jam sakomus žodžius: „ačiū“, „nėra“, „noriu“, „duok“ ir kt.☺ Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais atliepia jam skaitomą trumpą tekstuką. Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus.☺ Vaikas atkartoja atskirus žodelius.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. ☺ Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Išgirdęs deklamuojamą eilėraštką, kartuoja savo kalba.
<p>3-iasis žingsnis</p> <p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, apie tai, ką matė ir girdėjo. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. ☺ Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. ☺ Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. ☺ Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta, išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi nesuprastą žodį. ☺ Vaikas kalbėdamas gestikuliuoja rankomis. ☺ Vaikas komentuoja matytus filmukus. ☺ Vaikas eilėraštkį atkartuoja savais žodžiais. ☺ Rodo norą dalyvauti pokalbyje: klausia, atsako, pasakoja apie save, žaislus, paveikslus, įvykius, mėgdžioja dažnai girdimus gyvūnų ir paukščių garsus.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti žaisti kūrybinius, tradicinius žaidimus. ☺ Žaisti garsų bei kalbinius žaidimus. ☺ Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. ☺ Skaityti trumpas pasakaites, pasakas, eilėraštkus aiškiai intonuojant. Skatinti vaiką kartoti, papildant kūno kalba. ☺ Inspiruoti pirštukų žaidimus, kuriuose pabrėžiami rimuoti žodžiai, pasikartojantys garsai. ☺ Taisyklingai nusakyti aplinkos reiškinių savybes. ☺ Skatinti vaikus vartoti mandagumo žodelius. ☺ Skatinti vaiko klausinėjimą apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta. ☺ Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. ☺ Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. ☺ Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. ☺ Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. ☺ Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausos sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų. Dalyvauja pokalbiuose apie ką tik skaitytą tekstą, dialoguose reikšdamas savo mintis ir idėjas. ☺ Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais – „viską girdi“. ☺ Vaikas išklauso draugą ir reaguoja į jo kalbą. ☺ Pasakoja apie savo mėgstamus kūrinius, žurnaliukus, TV laidas, herojus, bando argumentuoti savo pasirinkimą. Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti, žiūrėti įrašus. ☺ Deklamuoja savo kūrybos eilėraštką.
<p>5-asis žingsnis</p> <p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. ☺ Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi vaizdingų posakių apie kalbą ir jos reikšmę. Klausosi trumpų liaudies pasakaičių, kartodamas pažįstamus žodžius. Sudarinėja, kuria žodžius. Perpasakoja grožinės literatūros kūrinių, įtraukdamas daug naujų detalių, išlaiko ryšius tarp atskirų teksto dalių. ☺ Išmoksta įvairių pokštų, linksmų burtažodžių, kerėjimų. Vartant knygeles, dėlioja paveikslėlius su įvairiomis pramanytomis situacijomis, spėlioja, aiškinasi, taip būna ar nebūna. ☺ Dalinasi įspūdžiais apie metų laikus, orus, šventes, pramogas. Varto fotoalbumus, knygas, žurnalus, atvirukus, aiškinantis, kas yra pavaizduota iliustracijose.

- ☺ Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniams. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.
- ☺ Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.
- ☺ Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.

6-asis žingsnis

Klausymas

- ☺ Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme.
- ☺ Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.

Kalbėjimas

- ☺ Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius, technologinius terminus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta.
- ☺ Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.
- ☺ Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja

- ☺ Klausosi gamtos garsų, jų pamėgdžiojimų, bando atkartoti paukščių, gyvūnų, gamtos reiškinių garsus, įterpti juos į klausomą, pasakojamą tekstą.
- ☺ Supranta aplinkoje vartojamų įprastų žodžių, frazių reikšmes, supranta nežinomą žodį iš konteksto, žaidžia žodžiais, kuria naujus, garsiai svarsto.
- ☺ Diskutuoja, kokie žodžiai yra netinkami vartoti. Pateiktiems žodžiams randa sinonimų arba antonimų.
- ☺ Atsako į kitų teiginius arba klausimus, aktyviai dalyvauja pokalbyje, apsiikeičia nuomone, inicijuoja pokalbį.
- ☺ Žaidžia siužetinius žaidimus.

pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.

- ☺ Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmiais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Skatinti vaiką bendravimo situacijose kuo daugiau pasakoti apie save, apie tai, ką veikia, ką mėgsta.
- ☺ Siūlyti žaisti nesudėtingus žodinius žaidimus, įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus.
- ☺ Sukurti bendravimo situacijų, kurios inicijuotų turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus.
- ☺ Organizuoti kūrybinės raiškos ir kalbos savaitę.
- ☺ Plėsti žodyną, aiškinti nežinomų žodžių reikšmę.
- ☺ Klausyti pasakų, dainų, tautosakos kūrinių įrašus.
- ☺ Skaityti įvairių žanrų tekstus. Padėti vaikui pajauti tekstų stilistinę įvairovę.
- ☺ Organizuoti ekskursijas į biblioteką. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems.

Rašytinė kalba.

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis,
- ☺ domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas,
- ☺ trumpų žodelių skaitymas.

Vertybinė nuostata:

domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas:

atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Vaikas atsiverčia knygą, paliečia pirštais paveikslėlį, nusišypso. ☺ Nagrinėja užrašus, esančius grupėje. Domisi riadėmis, simboliais, kai kuriuos iš jų atpažįsta. ☺ Vaikas spontaniškai brauko popieriaus lape.
<p>3-iasis žingsnis</p> <p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Reikalauja, kad knygelė būtų skaitoma po kelis kartus, nekeičiant teksto. ☺ Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus: įvairius žaidimų kampelius, patalpas žyminčius ženklus ir kt. ☺ Vaiko keverzonės lape. ☺ Pradedą apvedžioti įvairius trafaretus.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti vaiką atpažinti artimoje aplinkoje esančius įvairius simbolių ženklus, juos išsiaiškinti. ☺ Aptarti paveikslėlius, iliustracijas, sieti vaizdą su konkrečiu daiktu. ☺ Papildyti vaiko rašytinę aplinką. ☺ Skatinti vaiką reikšti savo jausmus įvairiomis žymėmis, keverzonėmis, jas vertinti pozityviai. ☺ Vartyti ir skaityti abėcėlės knygeles su nesudėtingomis, spalvotomis iliustracijomis. ☺ Skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą. ☺ Praturtinti aplinką užrašais su paveikslėliais. ☺ Užrašyti vaiko vardą ant jų daiktų, spintelų. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pats renkasi, ką skaityti, vertina save kaip skaitytoją. Tikslingai knygose ieško konkrečios informacijos. ☺ Klauso įvairaus žanro pasakų. Atpažįsta pasakiškas būtybes, pavaizduotas paveikslėlyje. ☺ Piešia iliustracijas pasakai, imituoja raštą. Bando kurti savo pasaką. ☺ Žaidžia stalo žaidimus su raidėmis. ☺ Dėlioja dėliones, jas apibūdina.
<p>5-asis žingsnis</p> <p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasnę. ☺ Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygėlėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). ☺ Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.) 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pradeda sieti raides su garsais, gali pasakyti, kokia raide prasideda žodis ir sugalvoti daugiau ta raide prasidedančių žodžių. ☺ Sugalvoja pavadinimus knygos iliustracijoms. Aiškinasi, kaip knyga atkeliauja į namus. Skaičiuoja knygos lapus. ☺ Atpažįsta savo vardo grafinį užrašą, bando rašyti savo vardą, pažymėdamas piešinius, kūrybos darbelius. ☺ Iš reklaminių bukletų kerpa paveikslėlius, gamina temines knygeles, pasakoja apie jas, naudoja žaisdamas.

6-asis žingsnis

Skaitymas

- ☺ Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį.
- ☺ Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.

Rašymas

- ☺ Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.

- ☺ Diskutuoja, kokios būna pasakos (eiluotos ar prozinės, linksmai besibaigiančios arba liūdnei).
- ☺ Kuria pasakas, istorijas, ritminius dveilius, ketureilius, piešia jiems iliustracijas ir kuria savo knygeles.
- ☺ Sugalvoja pavadinimą, pabaigą ar pradžia pateiktai istorijai.
- ☺ Įsimena, kad knygos viršelyje parašytas knygos autorius ir pavadinimas.
- ☺ Aplanko biblioteką.
- ☺ Žaisdamas sudaro „pirkinių“ sąrašą, rašo žodžius iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią.
- ☺ Naudoja raides su magnetais ar kitas abėcėlės priemones ne tik savo vardui, pavardei, adresui sudėlioti.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Skatinti skaitymo imitavimą, iliustracijų komentavimą.
- ☺ Kartu su vaikais sukurti grupės biblioteką (žurnalai, knygos, vaikiškos enciklopedijos).
- ☺ Supažindinti vaikus su skirtingų žanrų, autorių, laikmečio literatūra.
- ☺ Kalbėtis apie rašto istoriją, popieriaus atsiradimą, knygų gamybą.
- ☺ Turtinti vaiko aplinką įvairiomis priemonėmis: atvirukai, vokai, laiškų rašymo lapeliai.
- ☺ Skatinti kopijuoti žodžius, raides, simbolius.
- ☺ Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas.
- ☺ Skatinti žaisti stalo žaidimus: kubeliai su raidėmis, paveikslėlių su užrašytomis raidėmis dėliojimas, loto.
- ☺ Parūpinti užrašus, skirtus kalbai ugdyti.
- ☺ Skatinti vaikus kirpti, klijuoti, piešti, štampuoti raides pačių pasirinktomis dailės priemonėmis.
- ☺ Skatinti vaikus kurti knygeles, lankstinukus, atvirukus, kalendorius, dienoraščius, šeimos albumus.
- ☺ Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais,rieveiksmiais.
- ☺ Turtinti vaiko aplinką įvairiomis rašymo priemonėmis.
- ☺ Sudaryti galimybes vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ir pan. perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Aplinkos pažinimas.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ socialinės aplinkos pažinimas,
- ☺ gamtinės aplinkos pažinimas,
- ☺ pagarba gyvybei ir aplinkai.

Vertybinė nuostata:

nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminis gebėjimas:

įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. ☺ Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. ☺ Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pamėgdžiodami suaugusiuosius bando šukuotis, valgyti su įrankiais, valyti dantis, šluostyti stalą, pašerti naminį gyvūną, palaistyti augalą ir pan. ☺ Žiūri paveikslėlius su naminiais ir laukiniais gyvūnais, mėgdžioja jų balsus.
<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. ☺ Skiria atskirus gamtos reiškinius. ☺ Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. ☺ Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. ☺ Dalyvauja, prižiūrint augalus ar gyvūnus. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Kalbėdami taisyklingai pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. ☺ Stebi dangaus šviesulius. Stebi kai kuriuos gamtos reiškinius ir juos palygina. ☺ Vardija šeimos narius, pasako savo vardą, parodo ir pasako, kiek turi metų. ☺ Domisi rodomais vaisiais ir daržovėmis, juos rūšiuoja, atpažįsta paveikslėliuose. ☺ Žiūri paveikslėlius su naminiais ir laukiniais gyvūnais, mokosi

juos teisingai pavadinti, mėgdžioja jų balsus ir judesius.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Siūlyti žaisti žaidimus, skirtus gamtos, gyvūnų, augalų pažinimui.
- ☺ Skatinti įvardinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje.
- ☺ Parūpinti skirtingos tekstūros audinius, gamtinės medžiagos.
- ☺ Siūlyti žaisti vaidmenų žaidimus, vaidinti kitų profesijų žmones.
- ☺ Skaityti knygas apie gyvūnus, augalus, gamtos reiškinius.
- ☺ Klausytis aplinkos garsų pasivaikščiavimo lauke metu.
- ☺ Parūpinti knygų su detaliais paveikslėliais, vaizduojančiais žmones ir jų darbus.

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, paruoštos ir pan.). ☺ Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. ☺ Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. ☺ Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. ☺ Atpažįsta gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. ☺ Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba). 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Diskutuoja, kur gyvena įvairūs gyvūnai, vaizduoja gyvūnų judesius ir garsus. ☺ Skirsto gyvūnus pagal jų ypatybes, pasakoja, kokius neįprastus gyvūnus yra matę. ☺ Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia. ☺ Kalbasi apie savo gyvenamąją vietą ir aplinką. ☺ Diskutuoja apie metų laikus, jiems būdingus gamtos reiškinius. Aiškinasi, kokios spalvos dominuoja rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kurias laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. ☺ Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. ☺ Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz.: ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasakoja, kokius augintinius augina ir dalijasi patirtais išpūdžiais. ☺ Išvykose į gamtą rodo susidomėjimą, aktyviai dalyvauja aptariant, ką patyrė, išsiaiškino. ☺ Įsimena vaisių ir daržovių pavadinimus. Aiškinasi ir įvardina, kuo skiriasi vaisius nuo daržovės.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. ☺ Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. ☺ Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar dailės studiją. ☺ Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Varto enciklopedijas ir ieško informacijos apie gamtos reiškinius, dangaus kūnus. ☺ Vartant šeimos fotografijas, išvardina šeimos narius. ☺ Klauso legendos apie Vilniaus miesto įkūrimą, apžiūrinėja Vilniaus miesto žemėlapi bei atranda savo bei darželio gatvę. ☺ Dalyvauja aplinkos tvarkymo talkose.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. ☺ Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. ☺ Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. ☺ Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Diskutuoja, kaip ir kodėl gamtą reikia globoti. Aiškinasi, kas be gyvūnų ir augalų gyvena gamtos prieglobstyje. ☺ Kuria ekologinius projektus. ☺ Diskutuoja aplinkos apsaugos temomis, suvokia atsakingo elgesio ir gamtos išteklių tausojimo reikšmę. ☺ Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurį metamos. ☺ Aiškinasi, kurie vaisiai ir daržovės auginami Lietuvoje. Mėgsta ruošti daržovių, vaisių salotas. ☺ Moka parodyti žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, savo miestą ar rajono centrą, pažįsta Lietuvos vėliavą, herbą. ☺ Žino tradicines šventes, noriai joms ruošiasi.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Įgyvendinti pažintinius projektus įrengtame darže, stebėti ir fiksuoti augimo procesą. ☺ Sudaryti vaikams galimybes tyrinėti gyvuosius organizmus, jų gyvenimo ciklą ir įpročius. ☺ Sudaryti vaikams galimybes stebėti ir pažinti gamtinę ir socialinę aplinką grupėje, gamtoje, darželio teritorijoje. ☺ Organizuoti išvykas į gamtą, ekskursijas. ☺ Siūlyti vaikams vartyti informacinius leidinius ikimokyklinio amžiaus vaikams (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.). ☺ Kartu su vaikais kaupti gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukas. ☺ Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus: medžiagų tirpinimas, sėklų daiginimas ir pan. ☺ Parūpinti priemones fizinio pasaulio tyrinėjimui – laikrodį, gaublys, žemėlapiai, kompasas. ☺ Skatinti rūšiuoti antrines žaliavas. ☺ Skatinti tinkamą elgesį gamtoje, kalbėti, kaip galima prisidėti prie gamtos tausojimo, saugojimo, kokią žalą aplinkai daro tarša. ☺ Turtinti vaiko aplinką didaktinėmis skaičiavimo priemonėmis, erdvinėmis ir plokštuminėmis geometrinėmis figūromis, skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelėmis. ☺ Suteikti vaikams progą išbandyti buities, profesijų atributus, įvairius įrankius. ☺ Pastebėti individualius pažinimo interesus ir juos tenkinti. ☺ Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika, švęsti tradicines šventes. 	

Skaičiavimas ir matavimas.

Skaičiavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį,
- ☺ gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.

Matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą;
- ☺ gebėjimas matuoti;
- ☺ daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas;
- ☺ laiko tėkmės suvokimas.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminis gebėjimas:

geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas ;
geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis Skaičiavimas <ul style="list-style-type: none">☺ Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas <ul style="list-style-type: none">☺ Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą	<ul style="list-style-type: none">☺ Paklaustas, kiek turi metukų, parodo pirštukais.☺ Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais. Iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė. Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes. Atneša prašomo dydžio daiktą.

<p>daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.</p>	
<p>3-iasis žingsnis Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. ☺ Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Tapatina daiktus pagal formą, dydį ir spalvą. ☺ Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasako, kiek turi metukų. Pastebi, jei kas suklysta, paprašytas paimti vieną daiktą. ☺ Žaislus, daiktus sudėlioja, surikiuoja į eilę. ☺ Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. Visaip bandydamas suranda reikiamą dėlionės detalę. ☺ Bando pastatyti bokštą iš skirtingo dydžio kaladėlių, kaladėles dėlioja atsargiau.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Deklamuoti eilėraštukus, žaisti pirštų žaidimus, kuriuose minimi skaičiai. ☺ Skaičiuoti kartu su vaiku. ☺ Vartoti laipsniavimą, kalbant su vaiku: didelis-didesnis-didžiausias. ☺ Parūpinti žaislą, iš kurių gali būti sudaromos sekos – spalvoti mediniai kubeliai, dideli karoliai, virvelės. ☺ Teatralizuoti daineles, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama. ☺ Leisti eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, lego. ☺ Sudaryti sąlygas rūšiuoti daiktus. Komentuoti vaikų surūšiuotus daiktus ☺ Vartyti knygeles su paveikslėliais, supažindinančiais su esminėmis dydžio, formos ir spalvos sąvokomis. ☺ Kartu su vaiku žaisti stalo žaidimus, skatinant suvokti seką, eiliškumą. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną, jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. ☺ Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Suvokia skaičių sąvokas ir sieja skaičius su kiekiu. ☺ Supranta, pakartoja išgirstą ar pamatytą seką, pratęsia seką, nuspręsdamas, kas eina toliau. ☺ Žaisdami vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“.

<p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. ☺ Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. ☺ Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. ☺ Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Randa visus vienos formos daiktus ir komponuoja juos pagal savo sumanymus. ☺ Tyrinėja ir lygina objektų dydžius, naudodami standartines ir nestandartines matavimo priemones. ☺ Eksperimentuoja su gamtinėmis medžiagomis. ☺ Naudoja sąvokas, nusakančias objektų vietą, padėtį, judėjimo kryptį ir atstumą. ☺ Diskutuoja apie metų laikų kaitą. Aptaria, kokie yra metų laikai ir kas jiems būdinga.
<p>5-asis žingsnis</p> <p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. ☺ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Skiria kelintinius skaitvardžius. <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. ☺ Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. ☺ Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi. ☺ Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skaičiuoja daiktus, paveikslėlius, nurodydamas skaičių, kryptį ir padėtį kitų daiktų atžvilgiu. ☺ Serviruoja stalą, varsto dviejų spalvų karolius, paeiliui dėlioja geometrines figūras. ☺ Gali pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaro daiktų sekas. ☺ Daiktus matuoja, lygina, rūšiuoja, grupuoja, skaičiuoja, įvardija skaitmenimis, žymi, naudoja kiekinius ir kelintinius skaitvardžius. ☺ Dėlioja geometrines figūras iš atskirų detalių; pastebi formų panašumus ir skirtumus. ☺ Surikiuoja vaikus nuo mažiausio iki didžiausio. ☺ Pasakoja, kas buvo vakar, yra dabar, fantazuoja, kas bus rytoj. Kuria savo „dienos ritmą“, piešia kalendorių, aiškinasi paros seką: rytas, diena, vakaras, naktis.

6-asis žingsnis

Skaičiavimas

- ☺ Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį.
- ☺ Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.

Matavimas

- ☺ Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą.
- ☺ Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais. Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar bierių medžiagų kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius.
- ☺ Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu.
- ☺ Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).

☺ Intuityviai suvokia operacijų su daiktų grupėmis prasmę.

☺ Pastebi akivaizdžius pasikeitimus, prieštaravimus, išvelgia praktinę problemą, pagal galimybes randa keletą sprendimo būdų.

☺ Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius. Sudaro maršruto planą. Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje.

☺ Supranta, kad laikas matuojamas paromis, valandomis, minutėmis, vartoja sąvokas: vakar, šiandien, rytoj. Pavadina metų laikus, savaitės dienas.

☺ Atlieka praktinius sudėties ir atimties veiksmus.

☺ Komponuoja iš geometrinių figūrų paveikslus aplikuojuant, lipdant ir piešiant.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Siūlyti vaikams skaičiuoti, pasitelkiant daineles, skaičiuotes.
- ☺ Skatinti vaikus palyginti kiekį „Ko daugiau?“.
- ☺ Siūlyti vaikams žaisti įvairius sekų žaidimus — ritminius, spalvų, sekos „su žmonėmis“.
- ☺ Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka.
- ☺ Skatinti naudoti didaktines skaičiavimo priemones, erdvines ir plokštumines geometrines figūras, skaičių, formų, dydžių, spalvų korteles.
- ☺ Sudaryti vaikams palankias sąlygas kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras.
- ☺ Mokyti vaiką pastebėti ir ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras įvairioje aplinkoje.
- ☺ Kartu su vaikais atlikti eksperimentus, skatinančius suvokti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.
- ☺ Siūlyti vaikams naudoti nestandartines matavimo priemones (įvairaus ilgio juosteles, kubelius, indelius) bei supažindinti su standartiniais matavimo prietaisais.
- ☺ Žaisti žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę.
- ☺ Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai, dydžių santykiui nusakyti.
- ☺ Parūpinti konstravimo priemonių — tuščių dėžių, vamzdelių, kubelių ir kitokių priemonių.

- ☺ Skatinti vaikus įžvelgti problemą, ieškoti sprendimo būdų.
- ☺ Sudaryti vaikams palankias sąlygas ieškoti naujos informacijos.
- ☺ Atsakyti į vaiką dominančius klausimus.
- ☺ Skatinti vaiką reikšti savo nuomonę apie tam tikrų reiškinį, įvykių matymą.
- ☺ Palaikyti vaiko norą ieškoti, atrasti, keisti, modeliuoti, kurti savitai.
- ☺ Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.

Iniciatyvumas ir atkaklumas.

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdamas tobulėja:

- ☺ gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti,
- ☺ gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti,
- ☺ gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.

Vertybinė nuostata:

didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas:

savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Trumpam atitraukus dėmesį, vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. ☺ Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. ☺ Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Atkakliai bando atlikti tą patį veiksmą, kol pavyksta. ☺ Stebi, kaip auklėtojas stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį. ☺ Rodo nepasitenkinimą, kai stumiamos durys neatsidaro, rėkia, reikalaujamas pagalbos.

<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. ☺ Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. ☺ Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Išreiškia savo norus, suranda sau patinkantį žaislą. Domisi žaislais, mokosi jais pasidalinti, suranda žaislo vietą, renkasi žaidimo draugą. ☺ Parodo „aš“ stiprumą, kai susilaiko neverkės po griuvimo. ☺ Atkakliai tvirtina, kad nenori miegoti, atlikti prašomą veiksmą. ☺ Ilgai tyrinėja sudominusį daiktą, žaislą, radęs naują žaislą, išbando jo galimybes.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. ☺ Žaisti kartu su vaiku žaidimus su užduotimis – įdėti, išimti, pavadinti. ☺ Nuolat skatinti vaiką veikti, pabaigti pradėtą veiklą. ☺ Siūlyti vaikams naujos veiklos, žaidimų. ☺ Padėti, patarti vaikui susidūrus su sunkumais ir jų neįveikus. ☺ Pasirūpinti saugia aplinka grupėje ir lauke. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ☺ Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. ☺ Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. ☺ Vaikai noriai dalyvauja suaugusiojo organizuojamoje veikloje. ☺ Kuria siužetus, pasiskirsto vaidmenimis, improvizuoja, išreiškia save judesiu, kuria pasakojimus, iliustruoja. ☺ Bando įveikti atsiradusias kliūtis savo pastangomis, savarankiškai veikia. Nepavykus, laukia suaugusiojo pagalbos.

<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ☺ Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. ☺ Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Patys sugalvoja žaidimą ir ilgai jį plėtoja. ☺ Pasiūlius veiklą, patys pasirenka metodus ir priemones. ☺ Bando įveikti susidariusias kliūtis, stengiasi būti atkaklus ir išradingas. Po kurio laiko kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. ☺ Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. ☺ Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkęs bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. ☺ Aktyviai dalyvauja suaugusiojo pasiūlytoje veikloje. ☺ Pateikia savo veiklos, žaidimų sumanymus draugams ir kviečia juos prisijungti, teikia siūlymus dėl grupės veiklos. ☺ Atkakliai siekia užsibrėžto tikslo, veiklos rezultato. Kažkam nepavykus, nemeta veiklos, o bando dar kartą, kreipiasi pagalbos, patarimo.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. ☺ Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. ☺ Kartu su vaikais kurti praktines užduotis. ☺ Fiksuoti vaiko siūlomas veiklas ir temas bei jas padėti įgyvendinti. ☺ Aptarti vaiko sumanymų ir idėjų realizavimą. ☺ Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. ☺ Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. 	

Tyrinėjimas.

Tyrinėjimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ domėjimasis supančia aplinka,
- ☺ tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais,
- ☺ atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.

Vertybinė nuostata:

smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Esminis gebėjimas:

aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.☺ Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų.	<ul style="list-style-type: none">☺ Vaikai tyrinėja viską, kas yra aplinkui, ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais.☺ Kartoja tą patį žaidimą, veiksmą.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	<ul style="list-style-type: none">☺ Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus.☺ Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje.☺ Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none">☺ Sudaryti palankias sąlygas eksperimentuoti ir panaudoti daiktus neįprastais būdais.☺ Siūlyti žaisti smėlio ir vandens žaidimus.☺ Sudaryti vaikams sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia.☺ Parūpinti daiktų rinkinių, skirtų tyrinėjimui – butelių kamštelių, įvairių formų, dydžių ir spalvų dėžučių, kamuolių, natūralios gamtinės medžiagos.☺ Pateikti vaikams knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų gyvenimo aspektus.☺ Skirti laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. ☺ Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidimui bando panaudoti įvairius daiktus ir išradingai juos panaudoja, grupuoja. ☺ Tyrinėja aplinką ir daiktus, norėdamas išsiaiškinti, kaip kas nors kinta, kas iš ko padaryta, kokios objektų savybės, galimybės.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties. ☺ Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą. ☺ Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. ☺ Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai, patys bando. ☺ Pastebi ir pasako, parodo, kaip pasikeitė gamta ir samprotauja su kuo tai susiję. ☺ Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą iš kurios pagamintas daiktas.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. ☺ Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. ☺ Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. ☺ Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žiūri nuotraukas, paveikslus, pavadinimus po jais, klausosi informacinių tekstų, aiškinasi, kur ir kaip gyvena žmonės, augalai ir gyvūnai, kaip jie prisitaiko prie gamtos sąlygų, atranda gamtos paslaptis, žmogaus sukurto pasaulio įvairovę. ☺ Atlieka nesudėtingus bandymus, eksperimentuoja. ☺ Ieško, atranda, lygina, skiria, matuoja, sveria, tyrinėja techninius atradimus: magneto trauką, mikroskopo, teleskopo galimybes, energiją, žaidžia su techniniais, kompiuteriniais žaislais, išbando įvairius sumanymus.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Sudaryti vaikams kuo įdomesnę, patrauklesnę, funkcionalesnę daiktinę aplinką.
- ☺ Skatinti vaikus domėtis supančia aplinka: gamta ir jos reiškiniais, žmonėmis, jų darbu, apranga, įrankiais, gyvenimo būdu, įvairia veikla, technologijomis, technika, ankstesniais ir dabartiniais daiktais.
- ☺ Pateikti vaikams tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.
- ☺ Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (augalų augimas, priežiūra, laistymas įrengtame darže).
- ☺ Sudaryti vaikams sąlygas patiems išbandyti įvairius darbo procesus, naudotis įrankiais, technika.
- ☺ Parūpinti įvairių priemonių žaidimams, tyrinėjimams.
- ☺ Nuolat drąsinti, skatinti tyrinėti ir ieškoti būdų įgyvendinti savo idėjas.

Problemų sprendimas.

Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ problemų atpažinimas, išvelgimas,
- ☺ sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas,
- ☺ pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas.

Vertybinė nuostata:

nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Esminis gebėjimas:

atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.☺ Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.	<ul style="list-style-type: none">☺ Stebi, kaip auklėtojas rodo būtinus veiksmų su daiktais būdus. Bando atlikti pats.☺ Po 5–6 veiksmų nueina šalin taip ir nebaigęs darbo.

<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Drašiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. ☺ Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. ☺ Nepavykus atlikti sudėtingos veiklos, vaikas nenusimena ir bando dar kartą. ☺ Numato paprasto nurodymo įvykdymo būdus, panaudojant tam reikalingus daiktus.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti vaiką imtis sudėtingesnės veiklos (pagal vaiko galimybes). ☺ Pateikti vaikui kelis problemų sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, skatinant vaiką pasirinkti. ☺ Pasiūlyti vaikams žaislų, kuriuos galima saugiai išardyti. ☺ Komentuoti vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmes. ☺ Parūpinti žaislų tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. ☺ Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. ☺ Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Nepavykus, imasi kitokio eksperimentavimo su priemone būdo. ☺ Žaidžia, bando įgyvendinti savo sumanymus, kartoja daug kartų, kol pavyksta. Nepasisekus, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Retsyškiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. ☺ Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. ☺ Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Randa alternatyvų problemos sprendimo būdą, sugalvoja, ką galima panaudoti vietoje ieškomo daikto. ☺ Susipykęs su draugu, po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą – pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. ☺ Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal žaidimo taisykles. ☺ Žaidžia siužetinius žaidimus, juosplėtoja sugalvodamas probleminių situacijų.

<p>nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nepasisėkus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. ☺ Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Rimtai vertinti vaikų rūpesčius. ☺ Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko. ☺ Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. ☺ Skaityti kūrinis apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. ☺ Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą. ☺ Skatinti loginį vaikų mąstymą pasiūlant žaislų ir žaidimų — galvosūkius, labirintus. ☺ Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų patys. 	

Mokėjimas mokytis.

Mokėjimo mokytis srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ numatymas, ko nori išmokti,
- ☺ aktyvus mokymasis,
- ☺ sugebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

Vertybinė nuostata:

noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

Esminis gebėjimas:

mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. ☺ Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Juda spontaniškai ir turėdami tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. ☺ Pastebėję suaugusiuosius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, patys bando daryti taip pat.
<p>3-iasis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. ☺ Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. ☺ Džiaugiasi tuo, ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Daug kartų kartoja veiksmą. ☺ Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu. ☺ Noriai imasi įvairių suaugusiųjų darbų. ☺ Džiaugiasi, kai pavyksta atlikti užduotis.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Parinkti ir siūlyti žaislus ir žaidimus atminties lavinimui. ☺ Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis. ☺ Kurti prasmingas ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. ☺ Nuolat atnaujinti ugdymo priemones. ☺ Sudaryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. ☺ Pastebėyi vaiko pasiektą rezultatą, pasidžiaugti kartu su vaiku. 	

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasako, parodo, ką nori išmokti. ☺ Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Suvokia, kad yra visiškai normalu, jog mes visko nežinome; jo idėjos yra svarbios, yra gausybė būdų, kaip galima surasti reikiamą informaciją. ☺ Patys žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasako, ką veikė ir ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Stebi, kaip tai daro kiti ir stengiasi pakartoti.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Norėdami ką nors išmolti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. ☺ Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. ☺ Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu... 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Kelia klausimus apie neaiškius ir nežinomus dalykus, aiškinasi, ieško informacijos, įsidėmi faktus, savaip juos apmąsto. Reikiamos informacijos ieško knygoje, enciklopedijose, žurnaluose, elektroninėje erdvėje. ☺ Aktyviai klausinėja, dalyvauja pokalbiuose, diskusijose. Kitiškai vertina suaugusiojo atsakymus ir sugalvoja naujų klausimų.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Kalba apie tai, ką norėtų išmolti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. ☺ Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą, iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose. ☺ Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. ☺ Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Stebėdamas aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus. Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje, pratinasi „užrašyti“ stebėjimo, tyrinėjimo rezultatus simboliškai, paveikslėliais, sudaro planą, žemėlapi. ☺ Naują informaciją arba žodžius pritaiko veiklai arba bendravimui – komentuoja veiklą anksčiau girdėtais palyginimais, demonstruoja matytus veiksmus ar judesius. ☺ Klausinėja suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. ☺ Noriai žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, mėgsta klausyti skaitomų knygų, patys mielai jas varto, suranda atsakymus į iškilusius klausimus. Kreipiasi pagalbos tik tada, kai pats negali išspręsti.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmolti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmolti ir sudaryti sąlygas išmolti. ☺ Kalbėti su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko. ☺ Skatinti vaikus daryti prielaidas, formuluoti išvadas. ☺ Sudaryti sąlygas vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. ☺ Padėti vaikams kurti informacijos pateikimo būdus, grafinį rezultatų vaizdavimą. ☺ Atsakyti į vaikų klausimus bei padėti ieškant atsakymų, informacijos. ☺ Drąsinti vaikus nebijoti suklysti ir tai įvardinti. ☺ Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leisti, siūlyti bei mokytis jais naudotis. ☺ Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis. 	

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninė raiška.

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;
- ☺ meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;
- ☺ meninė kūryba ir improvizacija.

Vertybinė nuostata:

Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminis gebėjimas:

spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>2-asis žingsnis</p> <p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai, ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. <p>Žaidimai ir vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Suklūsta, girdėdamas muziką bei aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Spontaniškai taria, intonuoja garsus, atskirus dainelių žodžius. ☺ Vaikas balsu imituoja aplinkos garsus. Ploja, trepsi, barškina, ritmiškai stuksena kokiu nors daiktu. ☺ Suaugusiajam išeinant, pamojuoja, grįžus – nusišypso, apkabina. ☺ Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaikas atkartoja suaugusiojo judesius. ☺ Minkštomis kreidelėmis, pieštukais taškuodamas, keverzodamas linijas sparčiai pribrauko popieriaus lapus. ☺ Pakalbintas įvardina linijų raizginius. ☺ Eksperimentuoja įvairiomis dailės priemonėmis.

<ul style="list-style-type: none"> ☺ Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus. 	
<p>3-iasis žingsnis</p> <p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. ☺ Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. ☺ Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. ☺ Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. <p>Žaidimai ir vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. ☺ Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir, jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi ir kt. ☺ Dainuoja trumpas, nesudėtingas, siauro diapazono dainas. ☺ Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. ☺ Apžiūri instrumentus, kuriais groja, klausosi jų skambėjimo, tyrinėja garsus, muša nesudėtingos struktūros ritmą. ☺ Tyrinėja gamtos ritmus: daug akmenukus, stuksena medines kaladėles imituodami dainelių ritmą. ☺ Kūno judesiais imituoja gyvūnų judesius. ☺ Pagal savo norą ir pasirinkimą atsineša žaislus ir kitus daiktus. Žaisdamas vaizduoja matytus veiksmus. ☺ Tapydamas improvizuoja, išreiškia savo jausmus. ☺ Nupiešęs popieriaus lape ratukų, pribraukęs įvairių linijų, pasako, ką nupiešė.
<p>Pedagogo veiklos gairės</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☺ Skatinti vaikų kūrybinę raišką. ☺ Nukreipti vaikų meninę veiklą į kūrybinį procesą, o ne į galutinį rezultatą. ☺ Skatinti išbandyti piešimo priemones: pilkus ir spalvotus minkštus pieštukus, kreideles (vaško ir paprastas). ☺ Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis: gipsas, molis, audinys, medis, akmenėliai, vilna, šlapias popierius ir kt. ☺ Klausyti su vaikais tekstų, dainelių, į kuriuos galima įsiterpti – pasakoti ar pagal juos veikti. 	

- ☺ Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judesiais.
- ☺ Kartu su vaiku vartyti iliustruotas knygas su mėgstamomis dainelėmis ir žaidimais.
- ☺ Sudaryti palankias sąlygas vaikams vaidinimas pagal knygelę. Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą.
- ☺ Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais – būgneliais, ksilofonais, varpeliais, mediniais kubeliais.
- ☺ Klausyti su vaikais trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių.
- ☺ Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką.

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinus, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. ☺ Kartu su kitais dainuoja trumpas dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. ☺ Žaidžia įvairius muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. ☺ Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių šokius. ☺ Šoka spontaniškai, kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. <p>Žaidimai ir vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausosi muzikos ir gamtos garsų. ☺ Kartu su kitais vaikais atlieka priedainį, pritaria pasikartojantiems dainos motyvams, pakartoja dainos frazes. Dainuoja dainas, dainavimą palydėdami ritminiais judesiais ar garsais. ☺ Tyrinėja garso išgavimo būdus įvairiais muzikos instrumentais; groja netradiciniais muzikos instrumentais, atrasdami naujus sąskambius, garsus. Tyrinėja gamtos ritmus: daužo akmenukus, stuksena medines kaladėles imituodami dainelių ritmą. ☺ Grojant muzikai atlieka įvairius ritminius pratimus. Šoka ratelius, pritaikydamas įvairius žingsnelius, išreiškdamas erdvės (aukštai–žemai) ir laiko (greitai–lėtai) elementus. ☺ Daro delniukų antspaudus, pasirenkant mėgstamą spalvą. Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto įvairaus formato popieriaus teptuku; štampuoja įvairiomis priemonėmis. ☺ Lipdo iš plastilino, molio, druskos įvairias formas. Lipdinį formuoja ant natūralios formos: akmenėlio, medžio gabalėlio; kuria žmogaus figūras iš įvairios formos dėžučių, gamtinių medžiagų. ☺ Muzikiniuose rateliuose savaip parodo matytus judesius, sukuria naujus.

Vizualinė raiška

- ☺ Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliavimu, mimika.
- ☺ Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.

5-asis žingsnis

Muzika

- ☺ Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.
- ☺ Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje.
- ☺ Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.
- ☺ Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.

Šokis

- ☺ Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.
- ☺ Šoka improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).

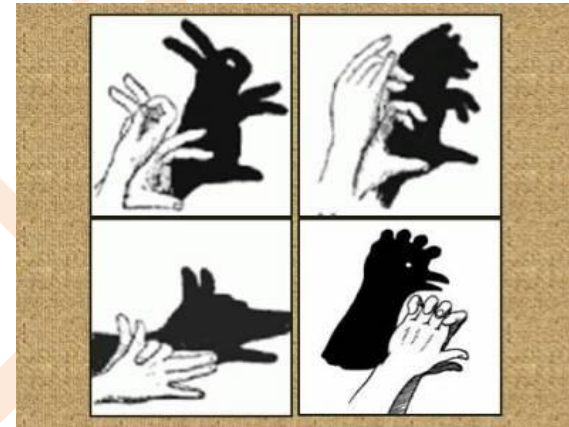
- ☺ Aktyviai dalyvauja, aptariant naują muzikinį kūrinį, atskleidžia turimą patirtį, išsako savo emocijas.
- ☺ Kartu su suaugusiuoju aptaria dainos nuotaiką, poetinio teksto prasmę, dainos personažų charakterį, jausmus atspindinčią vaiko veido išraišką, kūno judesius, reikšmingiausias dainos momentus.
- ☺ Šoka su įvairiomis priemonėmis: kaspinais, lietučiais, balionais, skarelėmis, vėduoklėmis, lankais, kamuoliais, gėlėmis.
- ☺ Vaidina naudodamas stalo teatro figūrėles. Išbando save teatre.
- ☺ Žaidžia siužetinius vaidmeninius žaidimus įvairiomis temomis.
- ☺ Žaidžia šešėlių teatrą.
- ☺ Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto, sauso ir šlapio popieriaus teptuku ar akvarelės dažais. Tapytą darbelį papildo realiomis medžiagomis (audiniu, siūlu, džiovintų augalų dalimis), daro koliažus.
- ☺ Kuria kolektyvinius darbus įvairia technika ir tematika.

Vaidyba

- ☺ Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.

Vizualinė raiška

- ☺ Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).

6-asis žingsnis

Muzika

- ☺ Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.
- ☺ Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.
- ☺ Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2– 3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinių.
- ☺ Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui.

Šokis

- ☺ Šoka sudėtingesnius ratelius. Šoka improvizuotai kurdamas, perteikdamas trumpą siužetą.

- ☺ Improvizuoja savo ir kitų kurtas dainas, ritmus ir šokio judesius.
- ☺ Klausosi bei dainuoja įvairių stilių muzikos kūrinius, pritaikydami judesių derinius. Groja įvairiais muzikos instrumentais.
- ☺ Improvizuoja atvaizduodamas mėgstamų pasakų herojų nuotaikas, jausmus, vaidinant mimika, judesiais, kalba. Kuria veiksmų siužetą iš pasigamintų ar aplinkoje rastų daiktų, vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją.
- ☺ Vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas kūno judesiais ir veido mimikų išraiška. Gamina tradicines ir netradicines kaukes, vaidina su jomis, bandant išreikšti kokius nors ryškius bruožus.
- ☺ Inscenizuoja girdėtus grožinės literatūros kūrinius: eilėraščius, pasakas, paskėčias, legendas, kūrinius apie gamtą, gimtą kraštą.
- ☺ Kuria „gražius vaizdus“ ant šviesos stalo ar grafoprojektoriaus dėliodamas peršviečiamus ir neperšviečiamus daiktus, figūreles, iškirptas iš popieriaus ar spalvoto skaidraus plastiko lapų. Juos

Vaidyba

- ☺ Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.

Vizualinė raiška

- ☺ Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.
- ☺ Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.

fotografuoja, peržiūri naudodami multimediją. Žaidžia kompiuterinės grafikos programa (*Paint, Paintbrush* ir kt.), bando piešti įvairių spalvų linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas, visiems savo kūrinį rodo ekrane.

- ☺ Bando naujas dailės technikas.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Klausyti su vaikais muzikos kūrinų, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant.
- ☺ Skatinti vaikus kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms.
- ☺ Organizuoti muzikines pramogas.
- ☺ Žaisti folklorinius žaidimus, eiti ratelius.
- ☺ Dalyvauti įvairiuose muzikiniuose projektuose darželyje ir mieste.
- ☺ Sudaryti palankias sąlygas spontaniškai kūrybai.
- ☺ Organizuoti kūrybinės raiškos dienas ir savaites.
- ☺ Skatinti vaikus improvizuoti pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus.
- ☺ Parūpinti atributikos stalo teatrui, šešėlių teatrui.
- ☺ Sudaryti sąlygas stebėti gamtą gyvai.
- ☺ Skatinti žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, naudoti mišrią techniką.
- ☺ Pasiūlyti naujų tapymo būdų, priemonių ir skatinti juos išbandyti, tapyti grupėje, gamtoje, darželio teritorijoje.
- ☺ Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, išpūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis: pilki ir spalvoti minkšti pieštukai, flomasteriai, kreidelės, įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai, vandeniniai akvareliniai, guašo dažai ir kt. Įvairaus dydžio ir spalvų popierius.
- ☺ Medžiagos kūrybiniam darbui: gipsas, molis, plastilinas, modelinas, plastikas, audinys, medis, akmenėliai ir kt.
- ☺ Suteikti galimybę vaikams kurti oramentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais.
- ☺ Skatinti vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis.
- ☺ Kaupti elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus.

Estetinis suvokimas.

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta;
- ☺ jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.);
- ☺ jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.

Vertybinė nuostata:

domisi, gėrissi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Esminis gebėjimas:

pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Skirtingai reaguoja, girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	<ul style="list-style-type: none">☺ Aktyviai reiškia emocijas.☺ Pats mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu, išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu.☺ Džiūgauja, krykštuoja, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, nori jas pačiupinėti, nuskinti.
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius.☺ Emocingai reaguoja, girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį.	<ul style="list-style-type: none">☺ Kartais klausydamiesi nuotaikingų vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinių šypsosi, mojuoja kojomis į muzikos taktą, kartais susiraukia, nuleidžia galvą, atsistoja ir vaikšto.☺ Žiūrėdamas į linijų raizginius ir spalvines dėmes pasako, ką nupiešė.☺ Parodydamas, kad vaidinimas patinka, ploja, šūkčioja.☺ Pasivaikščiojimų metu žavisi gamtos grožiu. Klausosi ir imituoja gamtos garsus.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Skatinti vaikus pasakoti apie savo ar kitų piešinį, pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas
- ☺ Kartu su vaiku žiūrėti atvirukus su meno reprodukcijomis ir juo komentuoti.
- ☺ Vaikams prieinamoje vietoje, vaikų akių lygyje padėti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės dirbinių.
- ☺ Pasidomėti vaiko, kas jam gražu, pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais.
- ☺ Dainuoti vaikui, klausytis įvairių muzikos kūrinių, skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius.

3 – 6 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
4-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none"> ☺ Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. ☺ Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. ☺ Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo išpūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Varto albumus, knygeles su savo namų, darželio, kiemo, miesto, vaizdais. Gėrasi tėviškės gamtos vaizdais, grožisi namų įvairove. Kuria kompozicijas iš skrituliukų, trikampiukų, kvadratėlių, bandydami atkartoti gamtos objektus, įvairius statinius. ☺ Mokosi jausti ir išgyventi skambančią muziką, pajaušti estetines muzikinių kūrinių savybes ir jomis gėrėtis. ☺ Varto meno darbų albumus atkreipdami dėmesį į spalvų, formų žaismą. Diskutuoja apie meno kūrinių savybes.
5-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none"> ☺ Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. ☺ Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus. Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. ☺ Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje. ☺ Susipažįsta su dailės darbais ir sąvokomis: su pagrindinių dailės šakų kūriniiais, tautinio meno darbais, su pagrindinėmis dailės sąvokomis. ☺ Bando vertinti savo sukurtą vaidmenį, analizuoja asmeninius pasiekimus.
6-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none"> ☺ Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Švenčia kalendorines šventes, susipažįsta su etnokultūrinėmis tradicijomis. Dainuoja dainas susijusias su kalendorinėmis šventėmis. Daro proginius atvirukus, įvairius darbelius sau, tėveliams, draugams.

- ☺ Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.
- ☺ Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.

- ☺ Lygina, analizuoja, kokie yra praeities, o kokie dabarties kūriniai, daiktai. Apžiūrinėja senovinius daiktus: įrankius, indus, namų apyvokos daiktus, drabužius, mokosi suprasti, kas yra etniniai simboliai, įvertina jų savitą grožį.
- ☺ Lankosi mieste organizuojamuose koncertuose, spektakliuose, renginiuose.
- ☺ Klausosi pasakų, eilių, dainų, padavimų, sakmių, mįslių, kartu su auklėtoja kuria ir užrašo pasakojimus, gilinasi į kalbos grasų, žodžių, sakinių, tekstų reikšmių, prasmės suvokimą.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Organizuoti vaikų kūrybos, piešinių parodas.
- ☺ Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, lyginant jas su spalvomis gamtoje visais metų laikais.
- ☺ Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl reikėtų vaikus skatinti įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį.
- ☺ Sudaryti sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti. Skatinti vaikus dalyvauti jį puoselėjant.
- ☺ Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose.
- ☺ Organizuoti vaikų dainų konkursus, koncertus.
- ☺ Padėti vaikams realizuojant kilusius sumanymus: laiko suteikimas, priemonių, atributikos parūpinimas, reikalui esant įsiliejimas į vaidinimą ar žaidimą.
- ☺ Padėti vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi.
- ☺ Supažindinti vaikus su dailės kūrinių reprodukcijomis, dailės albumais.
- ☺ Kalbėti su vaiku jam suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones.
- ☺ Organizuoti išvykas į parodas, spektaklius, koncertus.
- ☺ Skatinti vaikus aptarti stebėtus spektaklius, klausytus muzikos kūrinius, pagrįsti savo nuomone.
- ☺ Skatinti diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų: kas pavaizduota tamsiai, kas šviesiai, kas pavaizduota arti, kas toli.
- ☺ Organizuoti išvykas į muziejus, paveikslų galerijas.
- ☺ Per pasivaikščiojimus lauke ar darželio aplinkoje paskatinti stabtelėti ir išsižiūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus.
- ☺ Fotografuoti ir kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją.

Kūrybiškumas.

Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- ☺ domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais;
- ☺ gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti;
- ☺ gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti;
- ☺ drąsa veikti, daryti savaip.

Vertybinė nuostata:

jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas:

savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

1,5 -3 METŲ VAIKAS

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
2-asis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.☺ Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	<ul style="list-style-type: none">☺ Tyrinėja visus daiktus, patekusius į jo rankas.☺ Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydamas.☺ Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas.☺ Atsiranda vis įvairesni veiksmai su tuo pačiu daiktu.☺ Emociškai reaguoja į naują patirtį (stebisi, džiaugiasi, sunerimsta).
3-iasis žingsnis <ul style="list-style-type: none">☺ Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.☺ Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	<ul style="list-style-type: none">☺ Nuolat tyrinėja aplinką.☺ Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniiais.☺ Gamtoje nori išbandyti tai, ko nepatyrė.☺ Savitai reaguoja į naują patirtį.☺ Įdėmiai klausosi pasakojimų.☺ Piešdamas įvardija, ką nupiešė.☺ Naudoja gamtinę medžiagą.
Pedagogo veiklos gairės	
<ul style="list-style-type: none">☺ Parūpinti priemonių vaizduotės žaidimams su dažų dėmėmis.☺ Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga.	

- ☺ Parūpinti priemonių ir skatinti veiklą, grindžiamą visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti: rinkiniai pirštų tapybai, žaislinė tešla, smėlio ir vandens žaislai, popierius plėšymui ir keverzojimui, gamtinė medžiaga.
- ☺ Siūlyti žaisti vaidmenų žaidimus, naudojant daiktų pakaitalus.
- ☺ Organizuoti veiklą ir patalpose, ir lauke.
- ☺ Siūlyti ir leisti žaisti su vandeniu – patalpoje, lauke, po lietaus, lauko baseinuose.

3 – 6 METŲ VAIKAS

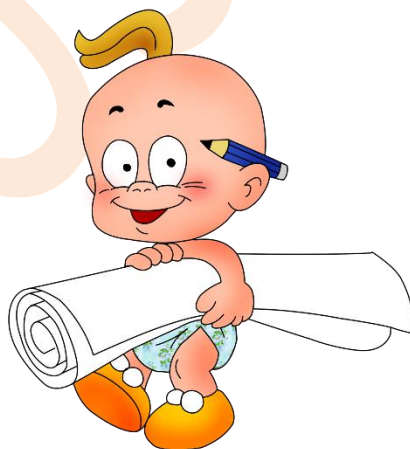
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos
<p>4-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. ☺ Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. ☺ Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, iš daiktų sukuria savo, naują produktą. ☺ Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. ☺ Aktyviai reiškia savo idėjas įvairiomis dailės priemonėmis, atranda spalvų pasaulį, tapo, aplikuoja savo darželį, aplinką, grupės žaislus, draugus, lipdo pagal sumanymą, mokosi maišyti dažus, štampuoja piršteliais, teptuku, štampuku, spalvomis reiškia mintis, nuotaiką. Piešia individualiai ir bendrai.
<p>5-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. ☺ Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. ☺ Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. ☺ Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Seka, inscenizuoja pasakas, mokosi pasakoti, atpasakoti, kurti pasakojimus, seka savo kūrybos pasakas. Pagal savo sumanymą iš žaislų, daiktų, taip pat dailės priemonėmis kuria dekoracijas, vaidinimo reikmenis. ☺ Noriai dalyvauja meniniuose projektuose: bendradarbiauja su kitomis grupėmis, parengia darbelius kartu su tėvais, kuria, gamina žaislus, tariasi su vaikais dėl kūrybinių darbų pristatymo. ☺ Kuria ir žaidžia kūrybinius žaidimus, pritaikydamas įgytą patirtį kitų veiklų metu, panaudojant įvairias medžiagas bei technikas. ☺ Išbando įvairius piešimo būdus, sukuria naujus savo sugalvotus siužetus, tyrinėja ir išbando naujus žaislus, atradamas naujas jų savybes ir paskirtį.
<p>6-asis žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. ☺ Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. ☺ Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai 	<ul style="list-style-type: none"> ☺ Eksperimentuodami mokosi atskirti natūralias medžiagas: medį, odą, audinį, gintarą, geležį, akmenį, molį, smėlį, popierių, skystas medžiagas. Siūlo idėjas, ką galima iš jų sukurti. ☺ Ieško kitokių technologinių sprendimų, kokiais būdais galima sukurti, pagaminti darbelį, nupiešti piešinį, nulipdyti ar suklijuoti. ☺ Piešia gyvūnų kailių raštus (zebro, leopardo, žirafos, krokodilo ir kt.)

keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.
☺ Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.

naudodami įvairias grafikos priemones ir medžiagas: linijas, dėmes, jų derinius. Lipdo, piešia, karmo, komponuoja iš popieriaus gyvūnėlius.
☺ Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais ar charakteringais veikėjais.
☺ Daug žinomų pasakų vietų pakeičia naujomis.

Pedagogo veiklos gairės

- ☺ Lavinti kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą.
- ☺ Kurti žaidybinę ir tyrinėjimo aplinką, suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų.
- ☺ Siūlyti užduotis, skatinančias vaikų mąstymą ir vaizduotę.
- ☺ Skatinti kūrybinius meninius projektus, rengti parodas su šeimos nariais.
- ☺ Organizuoti individualius ir grupinius meninius projektus.
- ☺ Taikyti netradicinius metodus, skatinančius kūrybiškumą (fantastiniai klausimai, kūrybiniai vaidinimai, pasakos kūrimas, fantastinio gyvūno piešimas).
- ☺ Suteikti laisvės, erdvės ir laiko kurti statinius ir skulptūras iš tuščios taros ir kitų antrinių žaliavų.
- ☺ Sudaryti palankias sąlygas kurti nuotraukų, piešinių albumus, knygeles.
- ☺ Pateikti įvairių medžiagų, žaislų, priemonių įgyvendinti savo sumanymus.
- ☺ Skatinti perkurti pasakas.
- ☺ Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimą.
- ☺ Skatinti vaikus nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius pastebint, įsiklausant, užuodžiant, paliečiant ir pajaučiant.
- ☺ Skatinti džiaugtis savo kūriniais. Girti įdomiausius posakius, skatinti idėjomis pasidalinti grupėje.

5. UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimo tikslas – pažinti vaiką, nustatyti jo pasiekimų lygį bei numatyti ugdymo kryptis. Siekiama, kad šis procesas vaiką pakylėtų, motyvuotų įdomiai ir prasmingai veiklai, didintų savivertę. Vertinama socialinė, emocinė raida, pažinimas, fizinė raida, saugus ir adaptyvus elgesys. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Vaikų pasiekimai tarpusavyje nelyginami. Surinkti duomenys apie vaikų gebėjimus, požiūrius, interesus interpretuojami pasitelkiant įvairius teorinius požiūrius, naudojant *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo aprašą* (2016). Vaiko pasiekimų vertinimas yra kokybiškas ir naudingas, kai jis yra autentiškas, nuolatinis, įvairiapusis, objektyvus, holistinis, pagrįstas, patikimas ir teisingas. Vaiko pasiekimai vertinami pagal šešis vaiko ugdymo(si) pasiekimų žingsnius arba atsižvelgiant į nustatytus jo specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Pasiekimų įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių kaupimu, jos apibendrinimu. Vaiko pasiekimų lygis atsiskleidžia vaikui veikiant natūralioje ar tikslingai sukurtoje situacijoje.

Pasiekimų vertinimas yra neatskiriama ugdymo proceso dalis, padedanti pedagogui:

- ☺ Pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo turimus pasiekimus skirtingose ugdymo(si) srityse, nustatyti individualų ugdymo(si) tempą, ugdymosi poreikius.
- ☺ Numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) rezultatus, atsižvelgiant į jo ugdymo(si) poreikius, pasiekimus bei daromą pažangą, atrinkti tinkamesnį ugdymo(si) turinį, būdus, priemones, aplinką ir kt.
- ☺ Numatyti, kaip ugdymas bus individualizuojamas, pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo interesus, polinkius, lūkesčius, galimybes, turimą patirtį.
- ☺ Nuolat stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko, kokius sunkumus patyrė, kaip juos įveikė ir į tai atsižvelgiant koreguoti ugdymo procesą.
- ☺ Nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas buvo veiksmingas, ar vaikui pavyko pasiekti iki tam tikro laikotarpio numatytų ugdymo(si) rezultatų.
- ☺ Atrinkti ir pateikti tėvams aktualią informaciją apie jų vaikų ugdymą(si), motyvuojančią juos aktyviau įsitraukti į vaikų ugdymą įstaigoje.
- ☺ Pateikti objektyvią informaciją apie vaiko ar vaikų grupės ugdymą(si) kitiems specialistams bei įstaigos administracijai.

Vertinimo medžiaga dokumentuojama vaiko pasiekimų aplanke. Vaikų pasiekimai vertinami du kartus per metus. Gruodžio mėnesį surenkami vaiko stebėjimo faktai, pokalbių su tėvais išvados, veiklos analizė bei tyrimų duomenys, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimus. Šis aplankas pildomas ir gegužės mėnesį — antrojo vertinimo metu. Gegužės mėnesio pabaigoje tėvams parengiamos vaikų pasiekimų apžvalgos ir pateikiamos žodžiu ar raštu laiške.

Ugdome vaikus atsižvelgiant į jų gebėjimus, tad didelis dėmesys skiriamas *gabių, meistriškumo siekiančių vaikų* ugdymui.

Laviname gabų vaiką, sukurdami jo gabumus ugdančią aplinką:

- ☺ suteikiant galimybę įvairiems tyrinėjimams;
- ☺ praturtinant tam tikros srities ugdymo turinį bei jo pateikimą;
- ☺ suteikiant galimybę pasirinkti domėjimosi sritį ir giliau ją tyrinėti;
- ☺ ugdymo metu grupuojant ugdytinius pagal gabumus;
- ☺ suteikiant galimybę įsisavinti ir plėsti žinias bei įgūdžius jo paties tempu;
- ☺ priimant vaiką tokį, koks jis yra;
- ☺ domintis vaiko talentu ir teikiant jam paramą, skatinant, palaikant jį;
- ☺ skatinant dalyvauti renginiuose, papildomo ugdymo užsiėmimuose, kuriuose vaikas galėtų atskleisti savo gabumus;
- ☺ organizuojant dailės darbų parodas, sporto varžybas, vaidinimus, konkursus, viktorinas ir pan. (t.y. renginius, kurių metu galėtų atsiskleisti vaikų talentai).

Ikimokyklinio ugdymo programos atnaujinimas. Apibendrinant ir fiksuojant tėvų apklausos rezultatus, pedagogų darbo grupėse pateiktus pasiūlymus ir pageidavimus, programa atnaujinama kas 5-6 metai.

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2016.
2. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2015.
3. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
4. D.T.Dodge, L.J.Colker, C.Heroman. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika, 2007.
5. D.T.Dodge, S.Rudick, K.Berke. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika, 2008.
6. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Šviesa, 2014.
7. R.Žukauskienė. Raidos psichologija. Margi raštai, 2002.
8. K.Hille, P.Evanschitzky, A.Bauer. 3-6 metų vaiko raida. Psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams. Tyto alba, 2015.
9. J.Silberg. Mažylio lavinimas nuo dvejų iki trejų metų. Aktėja, 2013.
10. S.Briers. Laimingos vaikystės psichologija. Tyto alba, 2011.
11. N.Grinevičienė. Mažylių žaidimai. Šviesa, 1999.
12. J.Bakūnaitė. Humanistinio vaikų ugdymo programa „Auginu gyvybės medį“. V. Eugrinas, 1998.
13. O. Verseckienė, L. Klimka, R. Kazlauskas, Ž. Lazdauskaitė. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės, 1997.
14. N.Grinevičienė. Vaikų žaidimai darželyje ir namie. Šviesa, 2006.
15. A.Erkert. Žaidimai agresijai įveikti. Presvika, 2011.
16. www.ikimokvklinis.lt
17. www.smm.lt

AUSŠPĒLĒ